

MEDEDELINGENBLAD

HISTORISCHE VERENIGING HARDINXVELD-GIESSENDAM

JAARGANG 28 NUMMER 1

VOORJAAR 2006

INHOUD

	pag.
Van de voorzitters	1
Reacties op het Mededelingenblad najaar 2005	2
De Merwede	5
Over een oud pand in Buitendams	5
Langedijk	8
Keulse potten, steengoed steengoed	9
Genealogie en kwartierstaten	13
De Hervormde Kerk van Boven-Hardinxveld	13
De dijksynagoge en de Joodse dorpsbewoners	14
Emigreren en re-emigreren	18
Antieke houtbewerkingmachines uit Giessendam naar historische scheepswerf Woudrichem	22
Van Adrie van opoes tot Otjie Vlot	24
Historische Vereniging in het nieuws	26
De film - de muziek - de techniek - de dvd	33
Schenkingen	34
In memoriam Stolk Benders	35
Archief index op de site	37
Recensies	37
Wie, wat, waar, Peulenstraat	40
Open Monumentendag	41
Voor geïnteresseerden	42
Kruiwagens	42
Publicaties en overige uitgaven	Omslag 3

Coverfoto: Een wagen volgeladen met klompen op de damsluis.

COLOFON

Litgever	Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam
Redactie	J.F. Teeuw-van der Plas, W.F. van de Bree-Ooms, A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk
Foto's	Foto-archief van de vereniging, W. F. van de Bree-Ooms, A. Dubbeldam-van der Waal van Dijk, Jan Dubbeldam,
Druk en lay-out	B.V. Grafisch Bedrijf Tuijtel
Oplage	950
Redactieadres	Amerhof 9, 3371 SZ Hardinxveld-Giessendam, telefoon 0184-416380, e-mail: jannyteeuw@kpnplanet.nl
Verschijnen	Tweemaal per jaar en wordt gratis toegezonden aan de ca. 900 leden van de vereniging en de zusterorganisaties in de regio. Er is een beperkt aantal exemplaren beschikbaar voor belangstellenden. Losse verkoopprijs bedraagt € 1,75.
Copyright	Overname van artikelen of gedeelten daarvan is toegestaan mits vermelding van de bron en toezending van een exemplaar.

BESTUUR

T. Sluimer	Parallelweg 126	3371 GE	Hardinxveld-Giessendam	0184-616107	voorzitter
A.A. van der Vliet	Binnendams 10b	3373 AD	Hardinxveld-Giessendam	0184-616619	vice-voorzitter
M.J.A. de Haan	Buitendams 4	3371 BL	Hardinxveld-Giessendam	0184-616586	archivaris
W.F. van de Bree-Ooms	Buitendams 77	3371 BB	Hardinxveld-Giessendam	0184-614563	secretaris
A. Kampman-Timmer	Graaffland 82a	2964 GA	Groot-Ammers	0184-601741	penningmeester
J. van den Bout	Rivierdijk 197	3372 BM	Hardinxveld-Giessendam	0184-616450	lid
J. Dubbeldam	Buitendams 134	3371 BN	Hardinxveld-Giessendam	0184-613938	lid
J.J. van Houwelingen	Kerkstoep 1	3372 DG	Hardinxveld-Giessendam	0184-617726	lid
A. Koorevaar	De Sav. Lohmanstraat 60	4207 NV	Gorinchem	0183-628647	lid
J.F. Teeuw-van der Plas	Amerhof 9	3371 SZ	Hardinxveld-Giessendam	0184-416380	lid

De minimum contributie voor 2005 bedraagt € 13,50. Voor leden tot 18 jaar en ouder dan 65 jaar € 11,00. Hogere bedragen zijn altijd welkom.

Bankrekening: 32.50.99.138, girorekening: 3879669. Graag bij elke betaling duidelijk vermelden wat u betaalt. Vermeld ook uw LIDNUMMER als u digitaal betaalt. Donaties zien wij graag tegemoet. Zie voor meer info: www.hv.hardinxveld-giessendam.nl

VAN DE VOORZITTERS

Ad van der Vliet en Teun Sluimer

In het najaarsnummer van ons Mededelingenblad stond te lezen dat Teun Sluimer vanaf 1 januari 2006 de voorzittershamer zou hantieren. En toch staat nog steeds de naam van de vorige voorzitter boven dit stukje, samen met die van de toekomstige.

Ook onze vereniging heeft statuten en een huishoudelijk reglement. Daarin staan, naast heel veel andere zaken, ook de regels die moeten worden nageleefd bij het benoemen van bestuursleden.

Volgens die regels kunnen bestuursleden alleen maar worden benoemd door toestemming van de aanwezige leden op de Algemene Ledenvergadering.

Op het moment van het schrijven van dit stukje was het eind maart en nu is het voorjaar al aardig op zijn hoogtepunt. In die tussentijd heeft de Ledenvergadering ongetwijfeld besloten om Teun Sluimer te benoemen als bestuurslid, zodat hij vanaf 18 april ook formeel de voorzitter van de Historische Vereniging Harinxveld-Giessendam is.

Als aftredend voorzitter geef ik dan ook graag de pen door aan Teun, die het vervolg voor zijn rekening zal nemen.

Het vervolg schrijf ik, Teun Sluimer, begin april. Als u dit mededelingenblad onder ogen krijgt, is het geen nieuws meer of ik al dan niet tot voorzitter ben gekozen. Ook is het dan geen nieuws meer dat we druk bezig zijn met de afweging of we Buitendams 4 zullen verruilen voor Peulenstraat 241. Ook de erfenis van Stolk Benders is dan bekend.

De combinatie van deze twee feiten opent nogal wat perspectieven, maar ook een heleboel werk.

De maanden dat ik nu meedraai om het voorzitterschap van Ad te leren zijn bepaald niet saai te noemen. Een nieuw onderkomen en een erfenis. Dat belooft een lange hete zomer te worden.

Zonder verhuisplannen was mijn

stage ook niet saai geweest. Het is een genot om met een stel enthousiaste mensen een vereniging te besturen. Een vereniging die, doordat het verleden iedere dag groter wordt, een ongekende toekomst heeft. Ik kijk er dan ook naar uit om in het nieuwe Historisch Informatie Centrum een nog betere presentatie van de Historische Vereniging te kunnen geven dan al vele jaren het geval is in Buitendams 4. Hoewel het toch ook een gevoel van afscheid nemen is van een wel heel erg vertrouwd HIC.

Mede namens het bestuur wens ik u een goede vakantie en een spoedig weerzien in Peulenstraat 241.

Zo is onze secretaresse elke dag bezig voor de Historische Vereniging.

REACTIES OP HET MEDEDELINGENBLAD VOORJAAR 2005

De redactie

H.A.R.K.

Dik van Houwelingen schrijft: Wat leuk om enkele door ons opgestuurde foto's van HARK in uitstekende kwaliteit terug te vinden in het nieuwste mededelingenblad. Hoewel u niet de enige bent die denkt dat ik Piet heet, heet ik toch Dirk, vernoemd naar mijn opa Dirk de Ruiter. Onze stamboom is ook te raadplegen <http://welcome.to/gvdbeek> onder 'genealogie Van Houwelingen Giessen-Nieuwkerk'. Deze begint bij Merrigje van Houwelingen (1749-1828), ongehuwde moeder van Geerit van Houwelingen (1776-1834).

Visboer Smit

Bij het gedicht 'de Merwede' (uit de cyclus van

Co van de Bree) was een foto van visboer Smit geplaatst. Een lezer wilde die foto graag hebben, maar helaas geven wij gekregen foto's niet meer weg. Gelukkig konden we een uitstekende kopie maken tot volle tevredenheid van de 'klant'. Dus als u ook een foto ziet die u interesseert, kom naar het HIC en wij maken voor u een kopie.

Merwedegijzelaars

Van Bas Paans kwam een berichtje dat er een nieuwe site is geopend waarop men heel veel te weten kan komen over de Merwedegijzelaars uit de Tweede Wereldoorlog.

http://www.merwedegijzelaars.nl/digitaal_monument

Kadasterkaart

Per e-mail komen er vaak vragen van onze leden (en ook niet-leden) binnen. Vragen over foto's, genealogie, woonhuizen enz. Veel van deze vragen komen terecht bij Arnold de Haan, archivaris en bestuurslid van de vereniging. Meestal heeft hij na even zoeken het antwoord gevonden.

Zo kwam er een vraag van de heer Egas over inlichtingen betreffende zijn stamvader Anthonie Egas. U kunt hier het antwoord lezen dat toch wel bijzonder genoemd mag worden.

"Geachte heer Egas,

Naar aanleiding van uw verzoek om inlichtingen betreffende uw stamvader Anthonie Egas ben ik eens in onze archieven gedoken.

Daarvoor heb ik de oorspronkelijke aanwijzende tafels, behorende bij de oudste kadasterkaart doorgenomen. Die tafels zijn in feite de opsomming van de op de kaart voorkomende perceelnummers met de eigenaren van destijds (1824). Daarin komt Anthonie Egas, met als beroep broodbakker, een aantal keren voor. Hij blijkt in die periode eigenaar te zijn van de volgende percelen:

Kadasternummers	1154, hakhout en bosch,	groot	28 R 10 E
" "	1320, boomgaard	"	7 R 30 E
" "	1342, boomgaard	"	12 R
" "	1345, boomgaard	"	1 R
" "	1346, boomgaard	"	1 R 10 E
" "	1347, watering	"	1 R 60 E
" "	1348, bosch	"	12 R 80 E
" "	1352, boomgaard	"	1 R 88 E
" "	1353, Huis, schuur en erf	"	5 R
" "	1354, bosch, hakhout	"	23 R 70 E
" "	1356, boomgaard	"	7 R 30 E
" "	1357, huis	"	1 R 22 E
" "	1358, boomgaard	"	3 R 10 E
" "	1360, bouwland	"	8 R 10 E
" "	1361, t/m 1363 bosch en hakhout	"	24 R
" "	1371, watering en bosch	"	4 R 80 E
" "	1466, boomgaard	"	1 R 60 E
" "	1540 t/m 1541, bouwland	"	10 R 20 E

Antonie woonde dus niet tussen de Buurt en Den Bout, zoals de gemeente meende, maar even ten oosten van de plaats waar het Kanaal van Steenenhoek in de Merwede uitmondt, dus in grote lijnen tussen Boven-en Beneden-Hardinxveld.

Van de betreffende kadasterkaart heb ik een kopietje gemaakt waarop in grijs is aangegeven welke percelen eigendom waren van Antonie. Hij woonde ongetwijfeld in het huis met kadasternummer 1353.

Enkele eigendommen vallen buiten dit A4'tje, dat ten westen hiervan ligt en de twee bouwland-percelen 1540 en 1541 die ten oosten hiervan liggen. Omdat de perceelnummers op de kaart niet erg duidelijk overkomen, heb ik ze er wat groter bijgeschreven. Dit kaartje, waarvan het noorden aan de linkerzijde ligt, vindt u bijgaand. Aan de noordzijde is het Kanaal van Steenenhoek nog gedeeltelijk zichtbaar en de donkere lijn rechts is de Rivierdijk.

Hopelijk bent u met deze informatie weer wat verder geholpen.

Overigens is Antonie de enige Egas die in de oorspronkelijke aanwijzende tafels voorkomt.

Met vriendelijke groet, namens de Historische Vereniging, Arnold de Haan.

Hier ziet u de kadasterkaart, waarop de percelen te zien zijn.

Het sluisje krijgt weer een antiek tintje

H'VELD-G'DAM - Het sluisje in de Feulenstraat heeft de bouwvakkers van zich afgeschud. Deze week werd de laatste hand gelegd aan het ijzeren hekwerk en daarmee krijgt het sluisje weer haar nostalgische uitstraling terug. Tijdens de bouw in 1902 stond er ook een antiek hekwerk, dat verdacht veel lijkt op de huidige variant. Arnold de Haan, vice-voorzitter van de Historische Vereniging, kan zich wel vinden in de keuze van de gemeente. Al eerder pleitte de vereniging voor een 'mooi' hekwerk dat bij de ambiance van de sluis zou passen. „Van de week waren ze het hek aan het zetten. Ik was toch wel nieuwsgierig en ben even gaan kijken. Het valt niet tegen.“ De Haan had veel kritiek op de renovatie. Hij vond de aanpassingen te modern.

Sluis

Op het artikel van Arnold de Haan over het damsluisje kwam een reactie van de redactie van Het Kompas. Men wilde er toch wel het fijne van weten.

In een interview heeft de heer De Haan nog eens uitvoerig uit de doeken gedaan wat er naar de mening van de Historische Vereniging fout is gegaan bij de restauratie. Maar goed, de werkzaamheden zijn nu klaar en het geheel ziet er netjes uit. Het smeedijzeren hek is in december jl. geplaatst en Teus Bongen, de sluismeester, heeft een eigen 'schuthuisje'. Alles is gereed voor de doorvaart, maar de gedenksteen wordt over het hoofd gezien...

Enthousiast

Van Arjan Meerkerk kwam een mail met de mededeling dat de Historische Vereniging toch wel een heel interessante website heeft. Als docent geschiedenis en echte Hardinxvelder boeit hem dat enorm! Historisch besef en kennis moeten worden overgedragen aan de jeugd, zo vindt hij. Hij overweegt zelfs lid te worden. Zou het waar zijn?

Genealogievereniging

Er kwam een persberichtje binnen via de info@hv-hardinxveld-giessendam.nl met de volgende mededeling:

Ons land is een nieuwe vereniging rijker. De Genealogische Computer Vereniging is een vereniging voor mensen die stamboomonderzoek als hobby hebben en de computer gebruiken om hun gegevens bij elkaar te krijgen.

Onder het motto 'leden voor leden' werkt de vereniging aan belangenbehartiging, uitwisseling van gegevens en ervaringen, voortgaande professionalisering en kwaliteitsverbetering van de ontsluiting van het archiefmateriaal. Zij wil daarvoor workshops en themabijeenkomsten organiseren.

De vereniging biedt informatie en tips over de ontwikkelingen op het digitale gebied.

Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden via de website van de vereniging www.computer-genealogie.org.

Een saaie naam?

Jan Rietveld, oud-beurtschipper op de Giessen en meedenkend lid van de Historische Vereniging, vindt dit blad te mooi om maar gewoon Mededelingenblad te heten. Hij suggereerde om een andere naam te verzinnen. Nu is er al eens een oproep gedaan om een passende naam in te leveren. Daar is door enkele leden op gereageerd, maar ons inziens was er geen geschikte naam bij. Misschien voor herhaling vatbaar?

DE MERWEDE

Het herkennen vanuit verleden met het verdwijnen in het heden; de parlevinker verdween maar ondertussen en tegelijkertijd worden ook de oevers van vroeger door bebouwing en dergelijke onherkenbaar.

Egas met zijn boot.

De Merwede

vaak (op een plek
zo lang en breed
dat de overkant
niet ver meer leek)
bood ze ruim zicht

een parlevinker
liggend langs zij,
gevangen in het
tegenlicht, vecht
zich weer vrij

voor altijd ging met
hem haar verste
oever
ook voorbij

Co van de Bree

OVER EEN OUD PAND IN BUITENDAMS

Arnold de Haan

In het archief van onze vereniging bevindt zich een map waarin alle voorhanden zijnde tekeningen, die betrekking hebben op Hardinxveld-Giessendam, zijn opgeborgen.

Met "tekeningen" wordt hier niet bedoeld bouwtekeningen en andere technische zaken, maar meer of minder kunstzinnige uitingen van diverse personen die zich, om welke reden dan ook, geroepen voelden om een straatbeeld of een bepaald pand te vereeuwigen.

In deze map komen onder andere allerlei reproducties voor van tekeningen die ooit werden gebruikt om kalenders te verluchten maar ook enige originele exemplaren.

De oudste originele tekening in deze map dateert van ruim een eeuw geleden en het is deze prent die, in combinatie met een foto, de aanleiding heeft gevormd tot het schrijven van dit artikelje.

De bewuste tekening toont ons een stukje van Buitendams en wel het voormalige woonhuis van de familie Smit, voorheen Buitendams 470, dat jammer genoeg in 1994 werd gesloopt.

De tekening is gemaakt vanuit het westen en vanwege de pittoreske aanblik van dit, toen al oude, pand is het niet verwonderlijk dat juist dit gebouw de aandacht moet hebben getrokken van de tekenaar. De tekening is gesigneerd en gedateerd 4 februari '99 (van de 19e eeuw).

De signatuur bestaat uit initialen waarvan de laatste twee letters voor meer dan één interpretatie vatbaar zijn. Mogelijk staat er 'RdwR' maar het kan ook 'RdvP' of iets dergelijks zijn. Zeker is dat de tekenaar een getalenteerd persoon was met een geoefend oog voor detail, zoals hierna nog zal blijken. De tekening is goed opgezet, perspectivisch juist en zeer sprekend.

Na het overlijden van ons vroegere bestuurslid Piet den Breejen zijn allerlei zaken uit zijn persoonlijk bezit, voor zover die betrekking hadden op de geschiedenis van Hardinxveld-Giesendam, overgedragen aan de vereniging. Tussen deze zaken bevond zich een verzameling foto's die door Den Breejen omstreeks het begin van de jaren '50 zijn gemaakt. Op één van deze foto's komt hetzelfde pand voor als op de tekening van 1899 en het aardige is dat deze foto werd gemaakt vanuit vrijwel dezelfde positie als de tekening waardoor beide plaatjes zich goed laten vergelijken.

Na bestudering van beide afbeeldingen zal het een ieder duidelijk zijn dat er, in de tussenliggende periode van iets meer dan een halve eeuw, heel wat aan het pand is veranderd. Die veranderingen betreffen niet zozeer de vorm maar wel de aanblik van het pand, althans voor wat de hier zichtbare westzijde betreft.

Het is duidelijk dat in 1899 deze gevel nog grotendeels uit hout bestond. Uit de tegeltableaus die in het pand aanwezig waren mag worden afgeleid dat de bouwtijd hiervan ergens in het midden van de 18e eeuw mag worden verondersteld. In die periode waren bakstenen duur zodat die doorgaans slechts werden toegepast op plaatsen waar dat echt noodzakelijk was of waar de status van de bewoner dat vereiste. Overigens bleef de bouwwijze op het platteland nog lang traditioneel van aard wat inhield dat doorgaans ankerbalkgebinten werden toegepast die de basis vormden voor de constructie. Bij een dergelijke werkwijze maakte het niet uit of de gevels van steen of van hout waren omdat ze geen dragende functie vervulden. Iets dergelijks lijkt ook bij dit pand het geval te zijn geweest. Op de tekening is links van de stenen gevel blijkbaar een gebintstijl te zien.

Dat de tekenaar oog voor detail had blijkt onder meer uit het aangegeven verschil in metselwerk tussen het bovenste en het onderste gedeelte van de gevel. Ook op de foto is dit verschil zichtbaar en het is duidelijk dat het metselwerk van het bovenste gedeelte pas later is toegevoegd. Het heeft er dus alles van weg dat alleen het onderste gedeelte van de zijgevel oorspronkelijk in steen werd uitgevoerd en de rest uit hout bestond.

Of ook de voorgevel een houten voorganger heeft gehad is aan de hand van deze afbeeldingen niet op te maken.

In de loop van de tijd gaat dit 'versteningsproces', van in oorsprong (grotendeels) houten huizen en datzelfde geldt ook voor boerderijen, langzaam maar zeker door.

Dat is ook met dit pand het geval, want zoals u ziet is op het moment dat de foto werd gemaakt al het eerder aanwezige houtwerk vervangen door baksteen. Vermoedelijk is dat niet tegelijkertijd gebeurd maar werd eerst het woonhuisgedeelte aangepakt en pas in laatste

instantie het noordelijke gedeelte dat vermoedelijk voornamelijk dienst deed als bedrijfsruimte.

Tenslotte nog een laatste bewijs voor de aandacht die de tekenaar had voor details; het raampje recht onder in de dijk bestond al in 1899. Het was echter niet origineel maar moet ooit ongeveer even hoog zijn geweest als het raam er naast. Op de foto is het litteken hier-

van in het metselwerk zichtbaar maar ook op de tekening is dit aangegeven, evenals het gat in de muur juist boven het raampje (voor een kachelpijp?).

Wij vragen ons al geruime tijd af wie de artiest is die schuilgaat achter de initialen op de tekening. Wellicht kan een van de lezers ons op het juiste spoor zetten.

LANGEDIJK

Ab Langedijk verraste de Historische Vereniging met een aardige historische vondst.

A Langedyk
Geboren 15 April 1873
te
Medemblik
dit jaar overleed Maart 1930

Het pand van Langedijk aan de Damstraat werd gebouwd in 1930. De opdrachtgever van toen, A. Langedijk, de grootvader van Ab, waarschijnlijk een romantische man die van verrassingen hield, heeft toen een flesje laten in metselen. In dat flesje bevond zich een briefje met zijn naam, geboortjaar en bouwjaar van het pand. Tijdens een verbouwing in 1976 heeft men dit flesje weer ontdekt en omdat dit toch wel erg toevallig was, besloot de familie het flesje, bij, weer te verstoppert tussen de spouwmuren.

Nu is tijdens bouwwerkzaamheden in het voormalige pand van Langedijk dit flesje weer te voorschijn gekomen. De inhoud was ongeschonden en vooral het briefje van grootvader is van historische waarde.

[illegible]

ook gezien 24/6/76 m.m. Langwerf 200
 120000 m.m. Langwerf 200
 1930

Verder nog een nota met de vermelding dat het flesje uit 1930 gevonden was en weer is ingemetseld.

Dat de vrouwen het ook gelezen hebben, kunnen we zien op het derde briefje, met de stempels van de firma als bewijs.

De spouwmuur waar het flesje is gevonden. ►

De steen die aan de buitenkant van het pand is aangebracht. ▼

KEULSE POTTEN, STEENGOED STEENGOED

J.F. Teeuw-van der Plas

Wie kent ze niet, de grijze stenen potten, met hun robuuste blauwe motieven. Ze zijn er in alle maten, van piepklein tot kniehoog; Keuls steengoed.

Al jaren verzamel ik Keulse potten en kannen en struinde heel veel rommelmarkten af om er maar zo veel mogelijk in soorten en maten te bemachtigen. En als ik maar een glimp van een grijze pot zag, ging ik er op af. Of ik kreeg een exemplaar cadeau van iemand die "er toch niets mee deed". Over dat laatste heb ik nog een leuke anekdote.

Mijn hele verzameling, misschien wel honderd stuks, had ik in de vensterbank uitgesteld. Er bleven soms mensen met open mond staan kijken naar al dat steengoed; het was duidelijk wat hier verzameld werd.

Op een zeer vroege maandagmorgen hoorde ik wat gestommel bij de voordeur en even daarna werd de krant door de bus gegooid, met een briefje van de bezorger: "Hier heeft u een potje van mijn, 'k vond het op zolder". Op de stoep stond inderdaad een allerliefst Keuls potje!

Nu is de ijver wat geluwd, want ondertussen heb ik andere (oude) potten voor mijn ramen staan en de Keulse potten staan in een speciaal kastje.

Volksaardewerk

Over Delfts aardewerk en porselein is heel veel te lezen, maar het steengoed, het zogenaamde volksaardewerk, daarover is weinig literatuur voorhanden.

Tot volksaardewerk zou men veel van het in Nederland ingevoerde Duitse gres (Steinzeug) kunnen rekenen. Deze hardgebakken soort aardewerk was door haar vele eigenschappen, zoals stevigheid en ondoorlaatbaarheid voor vloeistoffen, bij onze voorouders volledig ingeburgerd. De kannen en kruiken, potten en schalen die dagelijks in de vroegere huishoudens algemeen goed waren, blonken uit door praktische eenvoud en werden niet behandeld als kostbaar porselein.

Voor de huisvrouw golden voor het keukengerel maatstaven als bruikbaarheid, degelijkheid en een voordelige prijs.

Keulse potten.

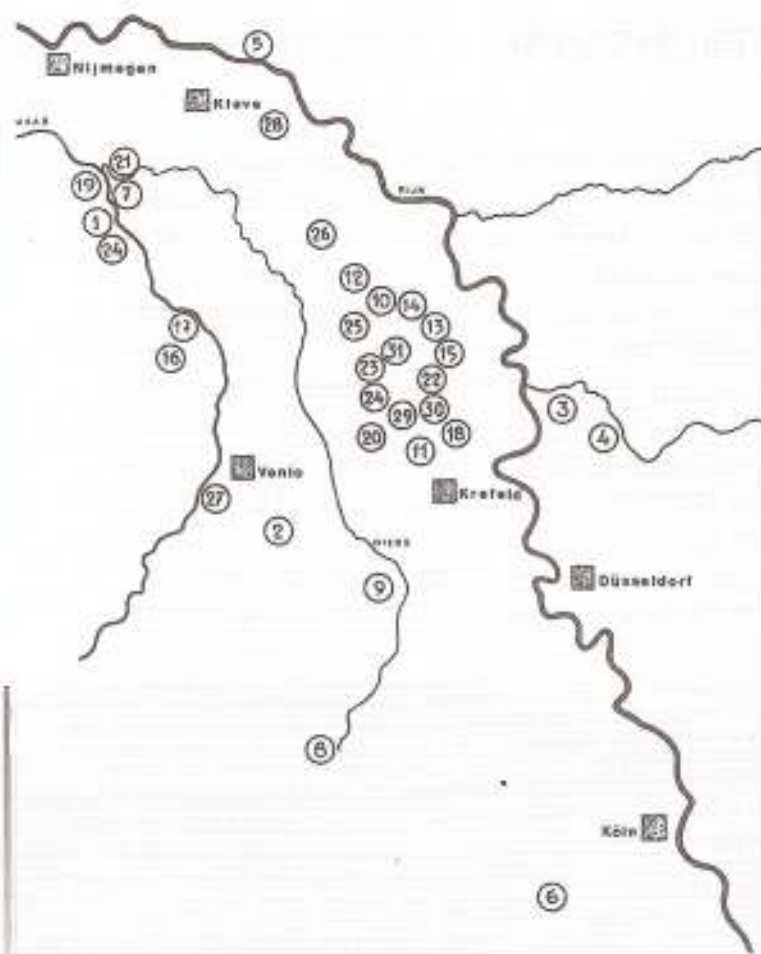
De glanzende grijze en bruine kruiken en inmaakpotten werden 'Keulsche potten' genoemd en dat is nog steeds niet anders.

Nagenoeg overal in Nederland worden resten van het Duitse gres opgegraven. Ook in de Alblasserwaard is er veel gevonden, niet alleen scherven maar ook gave kannen en kruiken.

Uit de Wiel en de Giessen in Hardinxveld-Giesendam zijn enkele prachtige potten en kannen opgebaggerd.

Klei

Sinds de Middeleeuwen zijn kleisoorten bekend die hoge oventemperaturen kunnen weerstaan en bovendien de bijzondere eigenschap hebben juist bij deze hoge baktemperaturen dicht te sinteren, waardoor het baksel ondoordringbaar wordt voor vloeistoffen. Deze klei was de ideale grondstof voor het vervaardigen van potten, kannen en kruiken.

Pottenbakkerscentra in het Rijnland.

Door de fysisch-geografische bodemgesteldheid van het Rijnland werd dit de streek waar die beste klei vandaan kwam. Er waren daar tientallen pottenbakkers te vinden wier potten gretig aftrek vonden.

Keulsch

In de loop der tijden is er door onze vaderlandse pottenbakkers ook veel aardewerk geproduceerd. Dat blijkt uit de vele bodemvondsten bij de opgegraven pottenbakkerijen en de misbakselhoppen die als bulten op het erf te zien waren.

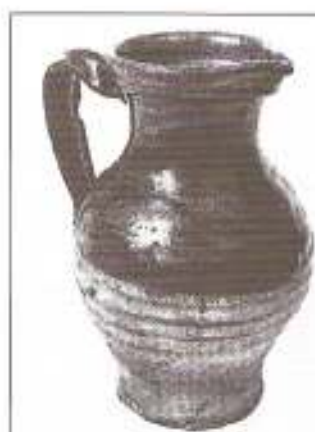
De inheemse pottenbakker met zijn zachtgebakken en poreuze aardewerk kon niet wedijveren met het stevige, van een laagje zoutglazuur voorziene hardgebakken gres, dat ingevoerd werd uit 'het Duitse'.

Dat dit aardewerk meestal niet in Keulen werd gebakken, maar in Langerwehe en Frechen of in het Westerwald, was onbekend. Waarom het 'Keulsch aardewerk' werd genoemd is eenvoudig te verklaren. Het gres werd uit het omringende Rijnland naar de belangrijkste stapelplaats Keulen gebracht en vandaar via de Rijn verscheept naar ons land. Zelfs het steengoed

dat uit andere streken kwam noemde men 'Keulsch'.

Soms zag men keramiek van Friese bodem aan voor uitheems aardewerk of andersom.

Zo is er in de Merwede nabij Hardinxveld een schenkan opgebaggerd, waarvan men eerst dacht dat het een Hollandse was, maar die men later herkende op één van de schilderijen van Diego Velasquez (1599-1660), dus een Spaanse.

Spaanse schenkan, baggervondst in de Merwede.

Het Gilde

Op 24 juli 1628 werd in Groningen een pottenbakkersgilde opgericht. Dit nieuwe gilde zocht bescherming tegen invoer van aardewerk uit het buitenland.

Men besloot dat 'geen Buitenluiden buiten de Pottebakker-gilde, hetzij vreemdelingen, ingezetenen of Borgers buiten de gewoone Jaarmerkten zullen mogen verkoopen, te koop houden ofte hebben voor staan in hunne winkelen, of op gemeene plaatsen eenige vreemde vierkante, of ronde pottebakker-aardwerken, uitgenomen alle soorten van Porcelein, Delftsch, en Harlinger bond, en wit Steenwerk, mitsgaders Keulsche kannen en zogenaamd Hardbakken goed'. Bij de gildevoorschriften stond ook een opgave van de meesterproef, die aankomende gildelieden moesten afleggen, 'het draaien van een pot van dertich kroes, een kanne van tijn kroes met een disteleerklock'.

Namaak

Vaak wist men de herkomst van het steengoed niet te achterhalen.

De pottenbakkers werden vaak gedwongen om goed verkoopbaar aardewerk met een specifieke vorm of versiering te maken en het moest een merkteken krijgen.

Ook het Keulse steengoed werd in ons land nagemaakt.

In de loop van de negentiende eeuw kwamen er kleine fabrieken zoals onderstaand bericht: 'Buiten Wageningen is eene fabriek van

De Pottenbacker (Jan Luyken).

Keulsch aardewerk en bierkruiken aangelegd, wier product in deugd en fraaiheid van bewerking volkomen wedijveren kan met het beste buitenlandsche', en in 1874 werd dergelijk aardewerk in Zwolle vervaardigd: 'Eene in werking getreden fabriek van Keulsch aardewerk schijnt goed te gaan'.

Handel

De handel in pottenbakkersgoed tierde welig in de Nederlanden.

De levensstandaard in de zeventiende en achttiende eeuw was in het rijke Holland hoog. Uit Duitsland kwamen kwaliteitsproducten en daar wilde men wel voor in de beurs tasten.

De rondtrekkende handelaar in aardewerk, die zijn koopwaar van verschillende pottenbakkers betrok, wist wat voor waar hij in zijn mars had. Ook was er op elke markt wel een pottenkraam te vinden.

De pottenkoopman was een graag geziene venter bij de huisvrouwen van weleer. Het steengoed werd elke dag intensief gebruikt en er brak natuurlijk wel eens een potje.

Men bekommerde er zich niet om waar het aardewerk gemaakt was, als het maar 'Keulsch' was.

Potschepen

Al in de Middeleeuwen werd de uitdrukking 'Keulse Vaart' in de handel gebruikt. Keulen was het belangrijkste handelscentrum aan de Rijn en de voornaamste handelspartner van Amsterdam. Een scheepstype uit die tijd werd dan ook 'Keulsche bom' genoemd. Ook het Merwedekanaal, gegraven tijdens de regeerperiode van Koning Willem I in 1825, heette toen Keulse Vaart. Het kanaal verbond Amsterdam, via Utrecht met de Lek bij Vreeswijk en Vianen en de Boven-Merwede bij Gorinchem, met Keulen.

Het potschip de "Cosmopoliet" in de Alblasterwaard.

Tot na 1900 voeren er regelmatig een soort drijvende pakhuizen vol aardewerk over de Nederlandse binnenwateren. De schippers verkochten hun waren niet aan tussenhandelaren maar rechtstreeks aan de gebruikers, de inwoners van de dorpen en steden die per schuit te bereiken waren. Bij voorkeur ging men naar

een plaats waar iets te doen was, want daar viel wat te verdienen. Europees bekend waren de jaarlijkse marktdagen te Oud-Alblas, de paardenmarkt, veehandel en kermis. Nadat de Alblasserwaard geheel was ingedijkt, werd de paardenmarkt verplaatst naar Alblaserdam, waar dit nu nog ieder jaar een groot evenement is. In het verleden hebben er ook zulke potschepen over het riviertje de Giessen en de Graafstroom gevaren. De schepen waren laag, anders konden ze niet onder de bruggen door. Het was een welkome afleiding voor de huisvrouwen als 'Het Potschip' langs kwam. Vaak werd het van te voren bekend gemaakt op de nieuwsborden 'tesamen met ander nieuws, zoals boeldagen, het schouwen der wegen en het dekken van merriën'.

Gebruik

Ook in de Alblasserwaard waren er in elk huis Keulse potten en kruiken te vinden. Voor het bewaren van voedsel en drank was het steengoed ideaal. Het was waterdicht, hield geen luchtjes vast en was gemakkelijk schoon te houden. Het zag er bovendien nog mooi uit ook, want de blauwe motieven kleurden goed bij de in vroeger tijd vaak blauw geschilderde keukens. Er waren potten voor zout, soda en zeep, maar ook grotere voor de inmaak. Tot ver na de Tweede Wereldoorlog, zeg maar tot de komst van de koelkast in de vijftiger jaren, was het inmaken van zoute bonen een algemeen gebruik.

In de herfst werden de gewassen en gesneden bonen en/of snijbonen in de grote potten gelegd, steeds met een laagje zout ertussen. Daar bovenop kwam een plankje met een zware kei om de druk te verhogen en het geheel werd toegedekt met een geblokte doek. Zo kon deze zomerse groente lang bewaard blijven. Ook witte kool werd op deze manier verwerkt tot zuurkool. Alle potten kwamen netjes in de kelder te staan en dan maar wachten op de koude winterdagen, want een stampot van aardappelen, zoute snijbonen en witte bonen (die werden ter compensatie voor het zout erbij gestampt) was en is voor de liefhebber een delicatessen. Men noemt dit gerecht ook wel 'blote biljetjes in het gras'.

Nu staan de meeste Keulse potten en kannen

ter decoratie in de tuin of in Oudhollandse keukens en zijn het geliefde verzamelobjecten. Zoals bij mij...

Uit onze rijke Nederlandse taal nog enkele spreekwoorden die betrekking hebben op het onderwerp.

Hij kan een potje breken.

Het is één pot nat.

Er is geen pot zo scheef of er past een deksel op.

Hij is zo dicht als een pot.

Het is de geschiedenis van de aarden pot en van de ijzeren pot, (arm en rijk, de arme verliest).

Die de pot breekt, betaalt de scherven.

Kleine potjes hebben grote oren.

De kruik gaat zo lang te water tot hij breekt.

Het is in kannen en kruiken.

Die het onderste uit de kan wil hebben, krijgt het lid op de neus.

Scherven brengen geluk.

Honger maakt rauwe bonen zoet.

Het is een rare snijboon.

Hij wil ook nog een boon in de pot doen.

Het in Keulen horen donderen. (vroeger was Keulen het einde van de wereld, dus als je het daar hoorde donderen, dan was dat heel bijzonder).

Keulen en Aken zijn niet op één dag gebouwd. (men denkt wel eens dat het gezegde oorspronkelijk luidde: 'Keulen en Amsterdam zijn niet op één dag gebouwd', omdat de Keulse Vaart van Keulen naar Amsterdam ging en er ook veel steengoed verhandeld werd in Amsterdam).

Geraadpleegde bron: Volksaardewerk in Nederland, J. de Kleyn

GENEALOGIE

Arie Koorevaar

REACTIE OP DE GEPLAATSTE KWARTIER-STAAT EN OPROEPEN

Op de plaatsing van de kwartierstaat van Gerit Dankers hebben wij diversen aanvullingen ontvangen, waarmee wij voor verdere aanvulling hebben kunnen zorgen, waarvoor onze dank.

NIEUWE OPROEPEN

Wie zijn de ouders [grootouders] van Jan Bastiaan Blokland geb. 24-2-1828?

Wie heeft gegevens over het gezin [met kinderen] van Johannes Westerlaken [*1842] en Maria Sterrenburg [*1841]?

Wie zijn de ouders [grootouders] van Huibertje Verschoor geb. 20-6-1799?

Wie zijn de ouders [grootouders] van Lambert Reinders Hollost, geb. te Apeldoorn en Anna Sterrenburg, geb. te Hardinxveld of Giessendam?

Wie zijn de ouders [grootouders] van Johanna Wilhelmina Hofman, geb. 11-8-1801 te Slie-

drecht?

Wie zijn de ouders [grootouders] van Pieter Korperaal [1851] en Geertruida Komijn [1847]?

Wie zijn de ouders [grootouders] van Jacob Wilschut [1756] en Jannetje de Stigter [1761]?

Wie weet wat meer gegevens over Cornelis Schram Visser vermoedelijk geboren 15-9-1811?

Geerit van Wijngaarden [1785] was twee en mogelijk driemaal getrouwd. De eerste keer met Weintje 't Jong [1784] en de tweede keer met Maria de Haas [1785]. Wie heeft gegevens over de plaats en tijdstip van huwelijk en eventuele kinderen?

GENEALOGIEËN

In de afgelopen maanden hebben we de genealogie van de familie Verhoef en de familie Pellicaan [Pelikaan] op cd-rom ontvangen. Ook is ons toegezegd dat we een Parenteel van de Familie Hogendonck [Hoogendonk] krijgen toegestuurd.

DE HERVORMDE KERK TE BOVEN-HARDINXVELD EN ZIJN GESCHIEDENIS

Arie Koorevaar

Op Open Monumentendag in september 2005, waren wij te gast bij de leden van de Kerkenraad van de Hervormde Kerk te Boven-Hardinxveld. Als genealoog kijk je op een speciale manier naar alle gegevens. Niet alleen geboorte-, huwelijks- en overlijdensdata hebben mijn belangstelling, maar veel meer 'het waarom van bepaalde dingen' die je in de kerk aantreft.

Zo was ik onlangs weer te gast om de grafstenen die voor in de kerk liggen eens nader te bekijken. Vroeger was het een gewoonte of recht voor bepaalde personen om in de kerk begraven te worden. Tijdens de Franse overheersing eind 18e eeuw tot 1813, werd het door Napoleon verboden, maar later werd er weer gebruik van gemaakt totdat de Nederlandse Overheid er in 1830 definitief een einde aan heeft gemaakt.

Voor de Reformatie in 1572 was de kerk een Parochiekerk en in 1591 kreeg Boven-Hardinxveld zijn eerste predikant, Reinier Reinierszn. van Dortmond. Hij bleef tot aan zijn overlijden [24-9-1613] in Boven-Hardinxveld.

In 1640 werd het middenschip van de kerk door brand verwoest en bij de restauratie van het koor in 1723-1724 werd het middenschip definitief gesloopt zodat de toren en de kerk apart kwamen te staan. Ook werd in 1723 een graftombe voor Pompejus de Roovere, Heer van Hardinxveld aangebracht.

Oorspronkelijk waren Boven- en Beneden Hardinxveld een Kerkelijke Gemeente, maar in 1729 heeft er een scheiding plaats gevonden, omdat er onenigheid was ontstaan over de verdeling van de financiële middelen van de diaconie.

In 1798 heeft de scheiding van staat en kerk plaats gevonden.

Ongeveer in 1840 is de toren gesloopt en op 24 - 4 -1861 werd door C.B. Wisboom de eerste steen gelegd voor de nieuwe kerk.

De schout was niet alleen de vertegenwoordiger van de staat, maar ook het hoofd van de kerk en moest als zodanig zijn goedkeuring geven bij de benoeming van de dominee en de kerkenraadsleden.

Tijdens de laatste restauratie in 1970-1971, toen de houten vloer in de kerk werd verwijderd, kwam men diverse graven tegen. Deze graven zijn geruimd en de grafstenen zijn later weer in de kerk aangebracht. Door slijtage zijn helaas niet alle namen te lezen.

Enkele namen en data waren te lezen.

Joesten van de Smick CXV XCV
Ary Ariensen 1673
Roelof de Gier 1725 [oud 76 jaar]
Joannis Poulissen 1673

Ook staat er bij enkelen vermeld wat hun beroep was geweest.

DE DIJSYNAGOGES EN DE JOODSE DORPSBEWONERS

Arie Koorevaar

Al geruime tijd was ik op zoek naar gegevens van de Joodse dorpsgenoten, die voor de Tweede Wereldoorlog in Hardinxveld en Giessendam hebben gewoond.

Slechts enkele namen waren bij mij bekend, zoals slager Meiboom in Boven-Hardinxveld en in Sliedrecht de naam "Den Hartog". Dat er op een enkeling na niemand na de oorlog uit de vernietigingskampen is teruggekeerd is bekend.

Maar wat mij interesseerde was, waar kwamen ze vandaan en wanneer en hoe kwamen ze aan hun Hollandse namen.

In de dijsynagoge ben ik op onderzoek uitgegaan en ben daar heel wat te weten gekomen. Zo woonden er vroeger in Giessendam de families Van der Giessen en De Vries.

De families die in Hardinxveld-Giessendam en Sliedrecht woonden zijn in de tweede helft van de achttiende eeuw uit Duitsland naar onze

dorpen gekomen vanwege het toen al aanwezige antisemitisme in Duitsland.

In 1845 is de Synagoge gesticht en toen hoorden de Hardinxveldse Joden nog bij Gorkum, later ging men naar de synagoge in Sliedrecht

omdat deze nog net dichtbij genoeg stond, want men mocht op de sabbat niet te ver reizen.

Men had geen eigen begraafplaats, zodat de

meesten begraven werden in Dordrecht.

In het volgende Mededelingenblad hoop ik wat meer genealogische gegevens over deze families te brengen.

KWARTIERSTAAT VAN ANTONIE VONK

Anton Vonk was een bekend zakenman in Giessendam en woonde alweer vele jaren in Gorinchem.

Enkele jaren geleden heb ik zijn Kwartierstaat uitgezocht. Hij is overleden op 23-1-2006, daarom nu zijn kwartierstaat.

Kwartierblad van Antonie Vonk[86]

16 Gijbert Vonk[102] 7 jul 1804 - 25 jun 1849 x 16 okt 1835	18 Anthonie van der Sijden [104] 17 okt 1799 - 27 aug 1859 x 15 mrt 1824	20 Leendert Vink[106] 13 jul 1800 - 5 mrt 1885 x circa 1775	22 Arie Teunisz de Bruin[108] 28 mei 1792 - 3 nov 1849 x 27 okt 1832	24 Gerrit Vlot[110] 12 jul 1799 - 26 jun 1860 x 23 okt 1824	26 Willem de Ruyter[112] 6 jun 1811 - 6 mrt 1891 x	28 Cornelis Verhey[114] na 30 jun 1861 x	30 Jan Tromp[116] - voor 1861 x
17 Teuntje Both[103] 20 mrt 1819 - na 1861	19 Adriana Rots[105] circa 1807 - na 1862	21 Heiltje Verwolf[107] 13 jul 1800 - 5 mrt 1885	23 Willempje de Kroy[109] 26 dec 1802 - 18 jul 1849	25 Neeltje de Ruyter[111] 8 dec 1801 - 5 feb 1816	27 Huibertje Schild[113] 10 dec 1815 - 27 sep 1893	29 Aartje Vogel[115] na 30 jan 1861 1	31 Maria Loeve[117] - na 1861
8 Jan Vonk[94] 22 feb 1836 - 31 okt 1915 x 26 apr 1861	9 Adriana van der Sijden [95] 6 mrt 1837 - circa mrt 1916	10 Barend Vink[96] 19 mrt 1833 - 7 sep 1859 x 17 okt 1854	11 Eeltje de Bruin[97] 27 okt 1834 - 21 jul 1907	12 Cornelis Vlot[98] 24 aug 1835 - 14 nov 1907 x 31 aug 1860	13 Teuntje de Ruyter[99] 26 mei 1839 - 11 jun 1911	14 Dirk Verhey[100] circa 1837 - na 27 aug 1899 9	15 Jannigje Tromp[101] circa 1833 - 15 nov 1919
4 Antonie Vonk[127] 24 sep 1864 - 29 jun 1931 x 18 jan 1889		5 Willempje Vink[128] 30 mei 1859 - 14 mrt 1939		6 Willem Vlot[129] 3 okt 1877 - 9 sep 1928 x 27 aug 1899		7 Jannigje Verhey[130] 7 jan 1877 - 13 mrt 1954	
2 Leendert Vonk[88] 8 jun 1899 - 11 jun 1978				3 Teuntje Vlot[89] 6 mrt 1900 - 10 jul 1942 x 6 apr 1918			
1 Antonie Vonk[86] 17 sep 1919 - 23 jan 2006							

KWARTIERSTAAT VAN ANTONIE VONK

Generatie I

1. Antonie Vonk, geb. Hardinxveld 17 sep.1919 zn. van Leendert Vonk en Teuntje Vlot, tr. Hardinxveld 30 apr 1943 met Grietje Koppelaar, geb. Hardinxveld 5 mrt 1921, dr. van David Koppelaar en Maria Jacoba Netten.

Antonie Vonk

Geboorteakte. NR. 105.

Generatie II

2. Leendert Vonk, geb. Giessen-Nieuwkerk 8 Jun 1899, ovl. Gorinchem 11 jun 1978 zn. van Antonie Vonk en Willempje Vink, tr. (1) Hardinxveld 15 jan 1943 met Annigje Koppelaar, geb. Hardinxveld 24 sep 1906, ovl. H.veld-G.dam 20 apr 1981, dr. van Hendrik Koppelaar en Pleuntje Vermeulen, tr. (2) Hardinxveld 6 apr 1918.
3. Teuntje Vlot, geb. Hardinxveld 6 mrt 1900, ovl. Hardinxveld 10 jul 1942 dr. van Willem Vlot en Jannigje Verhey

Generatie III

4. Antonie Vonk, geb. Hoog-Blokland 24 sep 1864, ovl. Hardinxveld 29 jun 1931 zn. van Jan Vonk en Adriana van der Sijden, tr. Schelluinen 18 Jan 1889.
5. Willempje Vink, geb. Giessen-Nieuwkerk 30 mei 1859, Stoepmeid, ovl. Hardinxveld 14 mrt 1939 dr. van Barend Vink en Eeltje de Bruin.

Willempje Vink

Geboorteakte=19 Overlijdensakte=16.

6. Willem Vlot, geb. Hardinxveld 3 okt 1877, ovl. Hardinxveld 9 sep. 1928 zn. van Cornelis Vlot en Teuntje de Ruyter, tr. Hardinxveld 27 aug 1899.
7. Jannigje Verhey, geb. Giessendam 7 Jan 1877, ovl. Rotterdam 13 mrt 1954 dr. van Dirk Verhey en Jannigje Tromp.

Generatie IV

8. Jan Vonk, geb. Peursum 22 feb 1836, ovl. Hoog-Blokland 31 okt 1915 zn. van Gijsbert Vonk en Teuntje Both, tr. Hoog-Blokland 26 apr 1861.
9. Adriana van der Sijden , geb. Hoog-Blokland 6 mrt 1837, ged. Hoog-Blokland, ovl. Hoog-Blokland circa mrt. 1916 dr. van Anthonie van der Sijden en Adriana Rots.
10. Barend Vink, geb. Noordeloos 19 mrt 1833, ovl. Giessen-Nieuwkerk 7 sep 1859 zn. van Leendert Vink en Heiltje Verwolf, tr. Schelluinen 17 okt 1854.
11. Eeltje de Bruin, geb. Neder-Slingerland 27 okt 1834, ovl. Schelluinen 21 jul 1907 dr. van Arie Teunisz de Bruin en Willempje de Krey.
12. Cornelis Vlot, geb. Hardinxveld 24 aug 1835, ovl. Hardinxveld 14 nov 1907 zn. van Gerrit Vlot en Neeltje de Ruyter, tr. Hardinxveld 31 aug 1860.

13. Teuntje de Ruyter, geb. Hardinxveld 26 mei 1839, ovl. Hardinxveld 11 jun 1911 dr. van Willem de Ruyter en Huibertje Schild.
14. Dirk Verhey, geb. Giessendam circa 1837, ovl. Giessendam na 27 aug 1899 zn. van Cornelis Verhey en Aartje Vogel, tr. Giessendam 30 jan 1861.
15. Jannigje Tromp, geb. Langerak circa 1833, ovl. Giessendam 15 nov 1919 dr. van Jan Tromp en Maria Loeve.

Generatie V

16. Gijsbert Vonk, ged. HOORNAAR 7 jul 1804, ovl. HOORNAAR 25 jun 1849, tr. HOORNAAR 16 okt 1835.
17. Teuntje Both, geb. HOORNAAR 20 mrt 1819, ovl. na. 1861.
18. Anthonie van der Sijden, geb. Hoog-Blokland 17 okt 1799, ovl. Hoog-Blokland 27 aug 1859, tr. Hoog-Blokland 15 mrt 1824.
19. Adriana Rots, geb. Hoog-Blokland circa 1807, ovl. Hoog-Blokland na 1862.
20. Leendert Vink, geb. Noordeloos 13 jul 1800, ovl. Noordeloos 5 mrt 1885, tr. Goudriaan circa 1775.
21. Heiltje Verwolf, geb. Goudriaan 14 feb 1808, ovl. Noordeloos 14 nov 1890.
22. Arie Teunisz de Bruin, geb. Neder-Slingerland 28 mei 1792, ovl. Neder-Slingerland 3 nov 1849, tr. Neder-Slingerland 27 okt 1832.
23. Willempje de Krey, geb. Schelluinen 26 dec 1802, ovl. Giessen-Nieuwkerk 18 jul 1849.
24. Gerrit Vlot, geb. Giessen-Nieuwkerk 12 jul 1799, ovl. Hardinxveld 26 jun 1860, tr. Hardinxveld 23 okt 1824.
25. Neeltje de Ruyter, geb. Hardinxveld 8 dec 1801, ovl. Hardinxveld 5 feb 1816 dr. van Cornelis de Ruijter en Pietertje Sluymer.
26. Willem de Ruyter, geb. Hardinxveld 6 jun 1811, Werkman, ovl. Hardinxveld 6 mrt 1891 zn. van Bastiaan de Ruijter en Cornelia Swets.
27. Huibertje Schild, geb. Hardinxveld 10 dec 1815, ovl. Hardinxveld 27 sep 1893 dr. van Cornelis Schild en Cornelia Versloot.
28. Cornelis Verhey, geb. Hardinxveld, ovl. Hardinxveld na 30 jan 1861.
29. Aartje Vogel, geb. Hardinxveld, ovl. Hardinxveld na 30 jan 1861.
30. Jan Tromp, geb. Hardinxveld, ovl. Hardinxveld voor 1861.
31. Maria Loeve, ovl. Hardinxveld na 1861.

Generatie VI

50. Cornelis de Ruijter, tr. Hardinxveld voor 1801.
51. Pietertje Sluymer.
52. Bastiaan de Ruijter, tr. Hardinxveld voor 1811.
53. Cornelia Swets.
54. Cornelis Schild, tr. Hardinxveld voor 1815.
55. Cornelia Versloot.

EMIGREREN EN RE-EMIGREREN

Gert Huisman

In de reeks artikelen die de Historische Vereniging gaat publiceren over voormalige bewoners van Hardinxveld-Giessendam die in de loop der jaren geëmigreerd zijn, is ook aan mij gevraagd het een en ander te vertellen hoe het ons als gezin van zeven personen is vergaan.

Ik heb tien jaar in Australië gewoond en ben uiteindelijk toch teruggekomen naar Giessendam en wel door een onverklaarbaar heimwee dat niemand anders in ons gezin leek te hebben.

Ik was nog een scholier toen we weggingen in 1952 en al na korte tijd begon de pijn, dat verlangen naar mijn vertrouwde dorp. Keer op keer kwamen aan de andere kant van de wereld die beelden maar terug van mijn beleavingswereldje van mijn vroegste jeugd.

Laat mij u toch meenemen naar dat Giessendam dat toen nog een echt boerendorp was. Hooikarren op de dijk, zelfs in de Peulenstraat zag je in de hooitijd de plukken hooi nog aan de telefoonpalen hangen. Ook was er de bodedienst, een vrachtauto die kruiwagens langs de dijk ophaalde, keurig van iepenhout in elkaar gezet. Zelfs een dorpsomroeper kan ik me voor de geest halen die met zijn bel en luide stem mededelingen doorgaf. Dan waren er de melkbussen op de dijk bij de stoep van de boerderij waar soms ook pulp gestort werd, die dan met van die grote kruiwagens werd weggereden. Beelden uit mijn kinderjaren kwamen mij daarginds in Australië, net zoals in het lied, zo vaak voor de geest.

Dan waren er de bakkerskarren met zo'n opstapje van achter, waar je als de school juist uitging, gauw op kon gaan zitten om mee te rijden. Ook de groenteboer kwam met zijn kar, met een hit ervoor. O ja, dan de winkeltjes. Waar ik opgroeide, bij de stoep van de Wilhelminaschool, had je op de dijk wel om de vijftig meter een winkeltje. Als kind waren de namen van de winkeliers je zo vertrouwd. Daar was Nijls de Bruin, Kundertje, Frans van der Stelt, Hannes Huisman, Bakker van Tricht, Kapper Neven, Elnora, Leen de smid en het timmerbedrijf van Jan Boogaard, waar je altijd kromme

spijkers mocht zoeken tussen de bergen met houtkrullen en waar het immer zo lekker naar hout rook.

Nog thuis in Giessendam.

Geur bepaalde veel in je leefwereldje. De teer van de schipper als hij bezig was met zijn schip dat aan de Giessenkant lag, de geur van pasgemaakte hoepels in de schuur van je opa, de koeien op stal bij de boer. Welke boer, vraagt u me? De onze natuurlijk, waar mijn vader vaak kwam en waar je biest mocht komen halen als er gekalfd was.

Ook was er de dagelijkse gang naar school. 'jouw school', want als kind werd je al gauw gewaar dat je bij een bepaalde 'richting' hoorde. Schrijven leren, letters overtrekken op 'fluus' papier, kastanjes uit de boom gooien met een dikke stok. 's Winters overdwers naar school, over de bevroren sloten hoorde er ook bij. Moeder zei dan: 'Pas op voor de welsloten hoor!' Wanneer de Giessen dicht lag leerde je schaatsen achter een oude stoel die je voor je uit schoof. De Giessen en de rivier waren altijd wel een beetje in je achterhoofd. Soms zag je vanaf de dijk een groot bruin zeil achter de rijksweg voorbij schuiven en dat bleek nog één van de laatste zeilschippers te zijn die na de oorlog nog een vrachtje deed met een schip zonder motor.

Beelden uit mijn kinderjaren... maar hoe zat het dan met die emigratie zult u vragen?

Als veertienjarige heb ik de reis naar Australië alleen maar als één groot avontuur ervaren. Van de gesprekken die uiteindelijk tot de

emigratie leidden merkte ik niet zoveel. Eerst zouden we met nog twee andere gezinnen gaan en in 1949 hadden ze het er nog over. Mijn vader was vier jaar tevoren uit Duitsland teruggekeerd. Hij was daar verplicht tewerk gesteld zoals zo velen. Hij kon nadien zijn draai niet meer vinden, zeker ook omdat hij zoveel meegemaakt had tijdens de bombardementen in de grote steden. Hij werkte daar als meubelsjouwter voor een firma in Wiesbaden, waar hij soms net aan de dood ontkwam. Ook had hij veel over de dreiging van Rusland gehoord. Hij wilde weg uit Giessendam en emigreren. Canada was te koud, Amerika te streng met zijn regels, dan Australië maar.

Je moest echter een erkend beroep hebben. De drie H's van Hakken, Hooien en Hoepmaken kende de man van de emigratiecentrale niet. Uiteindelijk werd het rijswerker, daar had mijn vader ook wel eens mee te maken gehad.

Gezien vanuit die tijd was emigreren toch een hele stap. Om van je rustige dorp aan de rivier zomaar op te stappen en te vertrekken naar een praktisch onbekend land was niet niks. In die tijd zijn er toch wel aardig wat mensen geëmigreerd, vooral naar Canada en zelfs een gezin naar Brazilië. Sommigen van hen waren nog nooit buiten Holland geweest.

Je had in die tijd voorlichtingsavonden en Engelse les op de radio van een zekere James Brotherhood maar het bleef een groot avontuur. Voor sommigen een te groot risico en daarom haakten weer velen af, zoals de kennissen van mijn vader.

Toen tenslotte alles in kannen en kruiken was (een toepasselijke uitdrukking, want per gezin mocht je maar zoveel kubieke meter spullen meenemen), gingen we met de staatsbus vanaf Hardinxveld over de rijksweg naar Rotterdam. Daar aangekomen lag het schip de 'Fairsea' bij de Wilhelminakade op ons te wachten. Met dertienhonderd mensen aan boord kwam het later die dag los van de kade, terwijl de papieren lintjes en slingers langzaam losbraken en de marsmuziek weerklonk. De familie en vrienden op de kade werden steeds kleiner, terwijl menige zucht werd geslaakt en er traantjes vloeiden bij de volwassenen.

Ik met mijn handje en 'plusfour' broek.

Wij als kinderen vonden al gauw kornuitjes en verkenden het schip van voor tot achter.

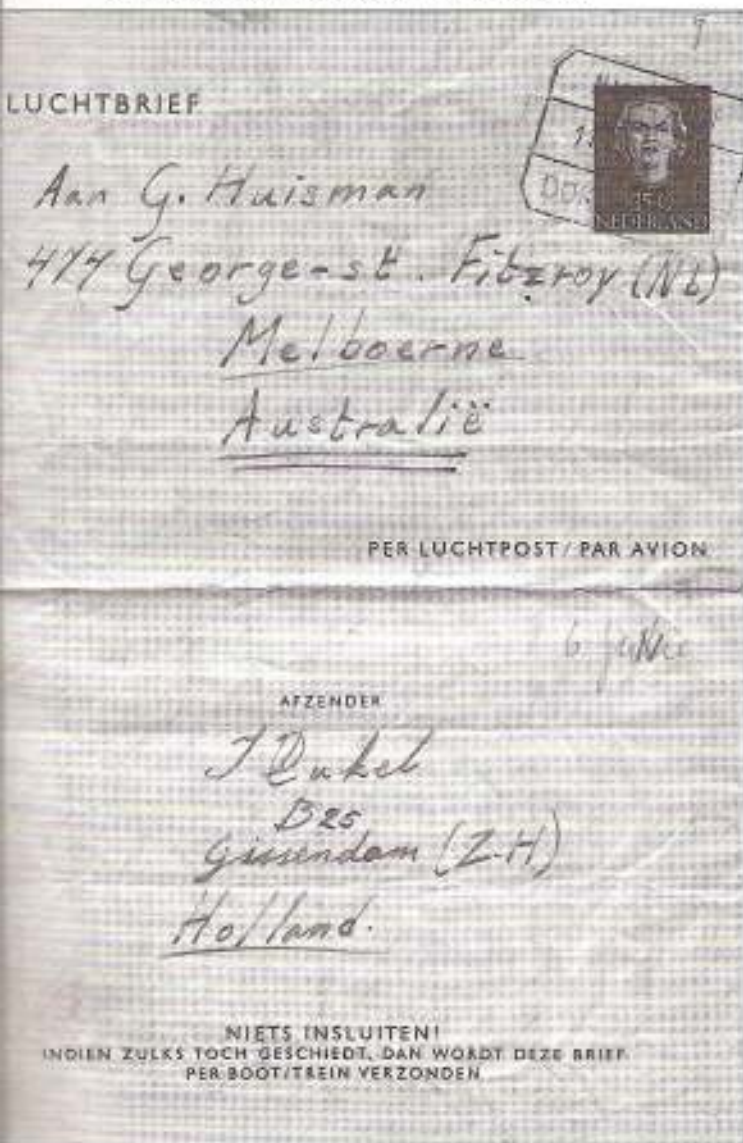
Toen er in de Golf van Biskaje een flinke storm opstak en de schroef soms zelfs uit het water loskwam, begon het schip verschrikkelijk te schudden. Bijna alle volwassenen werden zeeziek en verdwenen naar de slaapzalen. En wij kinderen hadden het rijk alleen!

Vier en een halve week duurde de reis. In het Suezkanaal was het niet te harden met die hitte. Mensen sliepen op het dek en wisten niet waar ze het zoeken moesten. In Aden mochten we even van boord. Vandaar naar Australië, naar Freemantle, een lange tocht van meer dan tien dagen zonder dat er land te zien was.

Mijn zeeavontuur eindigde in Melbourne waar voor mij als klein Giessendammertje een heel ander leven begon: namelijk als werkman. Er moest geld binnenkomen om vooruit te kunnen. Mijn vader was 44, mijn broer 18, mijn oudste zus 16 en ik was 14 jaar oud. Moeder en mijn kleuterzusje bleven thuis. We konden allemaal al gauw aan de slag en voor mij werd het krullenjongen bij een winkelbetimme-

ringsbedrijf, een zesmanszaakje in de stad. Ik meldde mij aan in mijn 'plusfour' broek, want andere kleren had ik niet en met mijn twee jaar ULO-Engels begon ik daar het vak te leren wat bestond uit een leerlingchap van 4 jaar.

We pasten ons zo goed als het kon aan, gingen 's zondags naar de Hollandse kerk en 's zaterdags naar de beach (het strand), een tocht van drie kwartier met de suburbanrein.

Een brief van mijn vriend Jan Dukel.

Achteraf gezien bleek de overgang van de schoolbanken naar het fabrieksleven toch te radicaal te zijn geweest.

Na een half jaar begon ik heimwee te krijgen. Ik begon terug te verlangen naar mijn school, mijn vriendjes. Ik begon te schrijven naar mijn klasgenootjes, mijn neven en mijn vriendinnetje. Elke keer als er zo'n blauwe luchtpostbrief

voor mij aankwam, was ik weer met heel mijn wezen in gedachten bij mijn oude omgeving.

In 1953 was er die vreselijke watersnoodramp en ik kreeg brieven die berichtten over een dijkdoorbraak bij de Kaai in Sliedrecht, een volgelopen polder en koeien op de dijk op zondag. Ook over een losgeslagen schip bij de "Merwede" dat tenslotte in de Thomaswaard belandde. Weer later kwamen nog andere berichten uit Giessendam. Er was flink wat werk losgekomen en veel van mijn vaders kennis-sen konden weer goed verdienen. Langzaam aan begon het weer goed te gaan in Holland terwijl het in Australië meer op een depressie begon te lijken.

Veel emigranten zijn in die jaren teruggegaan. Maar bij ons werd daar zelfs niet over gedacht. Om mij op andere gedachten te brengen kreeg ik van mijn vader een hondje om na mijn werkdag mee te gaan wandelen. Tijdens zulke tochtjes door het voorstadsje Fitzroy heb ik vaak met betraande ogen naar de lucht boven me gekeken en dacht dan na over alles wat ginds was achter gebleven. Mijn identiteit, mijn geloof van de zondagsschool en mijn vriendinnetje. Als er een ster aan de hemel verschoot dan deed ik gauw een wens, Holland. De hemel in Australië is zo helder, je kunt er het Zuiderkruis zo zien staan.

De terugreis.

Al met al heeft het nog zes jaar geduurd voordat ik van mijn vader weg mocht. Ik was toen twintig jaar.

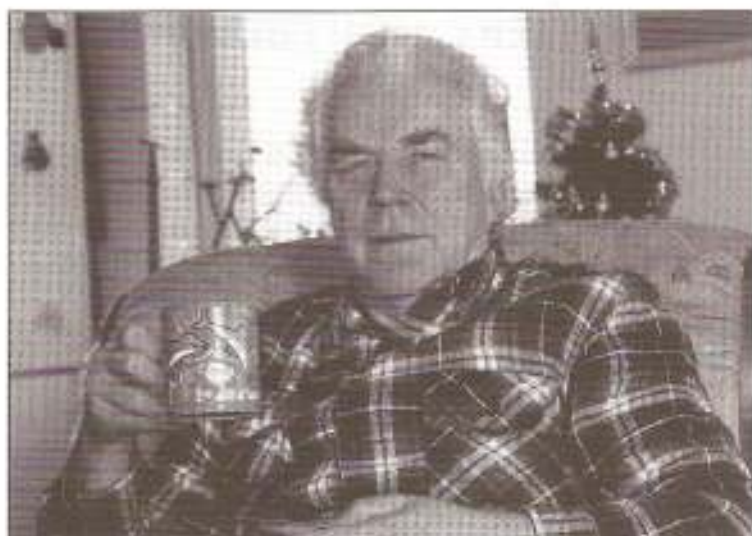
De terugreis per schip was ook heel interessant. Lijndiensten naar Europa waren er nog volop. De reis duurde zes weken en ging via Sydney naar Nieuw Zeeland, over Tahiti in de Zuidzee naar Panama. In Miami mochten we even van boord als ook in New York en vandaar ging het op Engeland aan. Southampton werd even aangedaan en toen tenslotte Amsterdam. Het deed me wel wat toen de Hollandse kust vaag zichtbaar werd vanuit zee. Dan IJmuiden, het Noordzeekanaal, met weiden, koeien en molens, te zien vanaf je hoge schip. Holland at last, jouw land, jouw vlag op de schepen en je hoort Hollands praten om je heen.

Dan het afmeren en met je koffer en je gereedschapskist de trein in. Overstappen in Dordt. Nog een kort treinreisje met uitzicht op het polderlandschap en de tuintjes langs het spoor. Uitstappen en jawel, mijn kameraad en pen-vriend staat daar op me te wachten, met twee fietsen nota bene. Kan ik nog wel fietsen? En met een kist achterop?

Constant nieuwe indrukken. Wat zijn de huisjes klein en wat is de weg in Binnendams toch smal. In de weken die volgden kwam alles weer op zijn plaats. Ook mijn heimwee werd gestild. De spreukendichter zegt het zo typisch: Zoals een vogel die uit het nest is gevallen, zo is hij die geen vaderland meer heeft (of iets in die strekking).

Dankzij mijn timmerkist kon ik gauw aan het werk en een kosthuis vond ik bij mijn tante. Weer veel later kreeg ik verkering en "settelde down" zoals ieder betamelijk mens op zijn tijd doet. Zou iemand vragen: "Wat is Giessendam voor je?" dan moeten we daar even voor gaan zitten omdat allemaal te vertellen zoals ik nu aan het doen ben voor de Historische Vereniging.

Aan de ene kant is er veel ouds en moois verdwenen. De weidse polder kreeg eerst al hoogspanningsmasten, in die tijd werd ook de provinciale weg achter doorgetrokken waar vroeger de oude achterdijk lag. Toen kwam daar nog eens de ruilverkaveling, die heel veel boeren van de Giessendamse dijk deed verdwijnen naar elders en nu ligt daar de Betuwelijn te

Een tevreden Giessendammer.

gloriëren als afsluiting van wat ooit geweest is. Ik mis de vele, vele knotwilgen die 'bij bosjes' het landschap sierden van het boerenland. Ik mis ook veel vogelsoorten. Ik zie nauwelijks meer boerenzwaluwen en langs de kanaaldijk moet je uren lopen voor je een karekiet hoort waar het vroeger een groot orkest was.

Als je van de Kaai naar Den Dam loopt, mis je zoveel huizen die afgebroken zijn en waar weer nieuwe voor in de plaats zijn gekomen. Er zijn vier bruggen over de Giessen bijgekomen terwijl vroeger het sluisje bij de Dam de enige verbinding was tussen Giessendam en Beneden Hardinxveld.

Na enige tijd elders gewoond te hebben, vind ik het heerlijk om weer in "mijn" dorp te wonen.

Nu op gepensioneerde leeftijd doet het me gewoon goed vanuit mijn 50-plus flatje elke dag dat stukje dijk te zien waar ik als kind over liep om naar school te gaan. Die ligt er al meer dan 700 jaar en dat is als lid van de Historische Vereniging toch wel wat om even bij stil te staan.

Het bekoort me ook vanuit mijn raam, tegen schooltijd, de kinderen langs te zien komen. Nog steeds naar scholen van de eigen richting als u begrijpt wat ik bedoel. Je ziet moeders met een kind voor - en achterop de fiets, soms kun je er nog een kleintje naast zien fietsen. Heerlijk!

Het landelijke van "mijn" dorp is echt uniek. Je wordt nog gegroet op straat door kinderen zowel als volwassenen en ook de streektaal is er nog terug te vinden.

All met all, ik hou van Holland met zijn wilgen en zijn weiden!

ANTIEKE HOUTBEWERKINGMACHINES UIT GIESSENDAM NAAI

Piet Boer

Donderdag 24 juni 2004 werden drie bijna honderd jaar oude houtbewerkingmachines door de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam in bruikleen gegeven aan de Stichting Historische Stadshaven in Woudrichem. Deze stichting is sinds vorig jaar bezig een oude scheepswerf in de stijl van eind 1800 te bouwen.

In het kader van de dijkverzwaring in 1995 besloot de gemeenteraad van Woudrichem, in samenwerking met het Hoogheemraadschap Alm en Biesbosch, de stadsgracht aan de rivierzijde weer in oude stijl te reconstrueren. Deze gracht, die in open verbinding met de Merwede staat, werd ingericht als buitenmuseum. Hier werd een ligplaats gemaakt voor tien bewoonde historische zeilschepen. Verderop in de haven werd een replica van de viskaren, een bewaarplaats voor vis, gebouwd. Er werd een originele rivierschokker en een replica van een zogenaamde galg, waar zalm mee gevangen werd, afgemeerd. Ter afsluiting van het geheel werd eind 2003 begonnen met de aanleg van een authentieke scheepswerf, waar op een houten helling, een hijsboom en een drijvend werf-schuurtje zal verrijzen. Als afronding wordt nog een drijvend restaurant gebouwd. De hijsboom werd gerealiseerd door de bedrijfsschool van scheepswerf de Merwede en het hout voor de houten helling is ook afkomstig van een oude slee van deze scheepswerf. In de werf-schuur zal een authentieke scheepstimmerwerf worden ingericht, waar op moderne wijze naar oude technieken schepen gerepareerd en gerestaureerd zullen worden. De stadshaven grenst aan de vesting Woudrichem en staat in directe verbinding met het wandel/natuurgebied in de uiterwaarden van de Merwede, een prachtig gebied.

De machines

De door de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam in bruikleen gegeven machines zijn een lintzaag, een vlakbank/vandiktebank en een langgatboor. Dit alles voorzien van één elektromotor die door middel van de zogenaamde drijf-as en drijf-riemen de machines aandreef. De machines zijn afkomstig van de houthandel, wagen- en kruiwagenwerkplaats van Teunis Du-

kel aan de Damstraat in Hardinxveld-Giessendam. Ze zijn zo rond 1900 aangeschaft en waren de eerste houtbewerkingmachines in het toen nog zelfstandige Giessendam. Slijpen en onderhouden moest Dukel zelf doen. Gespecialiseerde bedrijven hiervoor waren niet in de buurt. De houten ketenbouw die toen net opkwam had nog niet zulke moderne machines en men kwam bij Dukel het hout schaven.

In later tijd schafte men ook deze machines aan en men liet dan bij Dukel de beitels en zagen slijpen. Zo werd langzaam de houthandel

afgebouwd en werd het bedrijf een slijperij die later door Jan de Jager werd overgenomen. Deze slijperij werd in 1992 vervolgens overgenomen door P.L. de Nijs die de oude machines schonk aan de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam. Deze had plannen om de machines op te stellen in een schuur bij museum De Koperen Knop en deze in te richten als authentieke timmermanswerkplaats.

Doch het museum had andere plannen met deze schuur. En zo kwamen de machines in de

HISTORISCHE SCHEEPSWERF IN WOUDRICHEM

opslagloods van de gemeente Hardinxveld-Giessendam terecht waar ze 5 jaar dik onder het stof hebben gestaan.

Bij het ontwerp en de inrichting van de historische scheepswerf ben ik als ambtenaar bij de gemeente Woudrichem nauw betrokken en toen er sprake was van een museale timmermanswerkplaats hebben we deze actie gestart.

De machines werden met de gemeentearauto van Woudrichem opgehaald en door de plaatselijke aannemer in de drijvende werkschuur gehesen. Dat was nog een heel spektakel omdat de machines toch wel ongeveer 450 kilo per stuk wegen. Ze worden nu opgepoetst en in oude glorie hersteld en in gebruik genomen in de binnenkort te openen werfshuur van de scheepswerf in Woudrichem.

Het geheel is nog niet helemaal gereed maar een bezoek aan de vesting en het buiten- visserijmuseum is zeker de moeite waard.

De scheepswerf in aanbouw.

VAN ADRIE VAN OPOES TOT OTJIE VLOT

Dik Klop

Nederland moest weer opgebouwd worden na de oorlog; er was heel veel kapot gebombardeerd door de Duitsers. Rotterdam bijvoorbeeld lag grotendeels in puin; van de prachtige oude binnenstad stond niet veel meer over. Het beeld van Zadkine is in dit opzicht heel treffend - een persoon zonder hart.

De fietsen van mijn vader en moeder waren gevorderd door de moffen, zeg maar onrechtmatig meegenomen. In Nederland, fietsenland bij uitstek, was er in de meeste gezinnen geen fiets meer te bekennen. Ook die persoonlijke bezittingen moesten geleidelijk aan weer aangevuld worden.

Thuis ging het op een gegeven moment over een belangrijk onderwerp, namelijk, wat moet je nu worden als je van de lagere school komt. Mijn vader was heel stellig: "Vaklui had Nederland nodig, om Nederland op te bouwen en vooral geen kalefakkers, van die pennenlikkers waren er al genoeg. Het land stonk temet van de geleerdigheid".

Deze overtuiging was niet zo verwonderlijk als je zelf beroepsvisser bent en je in de winter-tijd bezig houdt met het maken van kruiwagens of het snijden van gorsriet en vervolgens het breien van rietmatten. Gewoon flink doorwerken met je luie kont.

Mijn moeder dacht er iets genuanceerder over en wij hoorden van kinderen die na de lagere school naar de MULO gingen; ook de HBS behoorde theoretisch tot de mogelijkheden, maar bij het horen van het bedrag van de aan te schaffen boeken in het eerste jaar, was deze optie definitief van de baan. De HBS was toen voor kinderen uit een bepaald sociaal milieu een onhaalbare kaart.

Na de Tweede Wereldoorlog voltrok zich sociologisch gezien een zeer belangrijke ontwikkeling in Nederland door uitbreiding van het voortgezet onderwijs met de MULO. Kinderen die goed konden leren, mochten zover de financiën dat toelieten, naar de middelbare school. Demografisch kun je heel duidelijk zien hoe de inzet van arbeiders in de landbouw zich wijzigde na de Tweede Wereldoorlog. Je werd geen boerenarbeider meer; er deden zich betere mogelijkheden voor. Bij een fabriek kwam een kantoor met tekenaars en een afdeling administratie en er was werk genoeg.

Mijn opoe, de moeder van mijn moeder, had nog een dochtertje (mijn tante) die maar enkele jaren ouder was dan ik. Zo ging dat in die tijd. Een dochter kreeg een baby en opoe had zelf een paar jaar daarvoor ook nog een kind gekregen en niet eens de laatste.

Dat zusje van mijn moeder heette Adrie en mocht als enige uit een gezin met twaalf kinderen naar de MULO. Naar de MULO van Tukker en die stond zeer goed bekend. Er was echter één bezwaar: het was een openbare school en dat kon toch eigenlijk niet.

Een jaar voor ik van de lagere school zou komen, werd er een Christelijke MULO gesticht in Giessendam. De heer G. Verhoef werd daar de baas, een echte baas, maar een voortreffelijke leraar. In ons gezin werd gedubd of het de school van Tukker of de school van Verhoef werd. Adrie van opoes gaf mijn moeder (haar oudere zuster) goede raad, het was een prima school én de slagingspercentages logen er niet om. (Met die Christelijke MULO was het tenslotte nog maar afwachten.)

Wel een oude fiets, maar de jongeman heette geen Dik Klop.
Wie kent zijn naam?

Mijn vader vond de school van Tukker prima; hij had zelf ook openbaar lager onderwijs genoten in Den Bout en dat was ook altijd een beste school geweest. Godsdienstonderwijs kreeg je van de dominee en dat was weer eens wat anders.

Uiteindelijk hakte mijn moeder, samen met het hoofd van de School met de Bijbel, de heer D. Nieuwenhuis, de knoop door. Ik mocht naar de Christelijke Mulo.

Na deze beslissing gaf mijn vader nog een laatste waarschuwing: "As de keinder geleerd hebbe, dan gaan ze later op de ouwelui zitte schijte".

Ja, maar toen begonnen sommige problemen pas echt. Mijn vader was niet overtuigd van de keus; Nederland had vaklui nodig en geen kalefakkers. Hij verzette dan ook geen stap om er bijvoorbeeld voor te zorgen dat ik een fiets kreeg om iedere dag naar Giessendam te kunnen gaan. Zelf had-ie immers ook geen fiets meer. Die luxe dat ging allemaal niet. Dus moest ik dat zelf zien op te lossen. Met een jeugdvriend, Dik Alblas, besprak ik mijn probleem. Hoe zou dat opgelost moeten worden. Dik wist wel wat. Op een gegeven moment had hij twee oude fietsen opgescharreld en dat moest één fiets worden. De fietsen werden uit elkaar gehaald en Dik schatte de kansen van het ene frame in tegenover het andere. Ik liep er wat omheen en gaf enige overwegingen. Dit laatste hielp allicht ook mee. Dik Alblas had (toen al) veel meer technisch inzicht dan ik. Met eenvoudig gereedschap, een schroevendraaier, hamer, nijptang en een combinatie tang moest het lukken. Na schooltijd prutsen we samen heel wat middagen. Echter, van beide oude fietsen ontbrak het stuur, maar ook die scharrelde Dik op. Het was gewoon te gek, een mooi plat stuur! Later bleek dat er nog wel een probleem met die fiets was: hij spoorde niet helemaal en zodoende liep de ketting er heel vaak af, waarover later meer. Toen de fiets klaar was, was ik de koning te rijk. Een eigen fiets, gereed om naar de MULO te gaan. Toen mijn vader na een week vissen thuis kwam, waren er slechts wat zure opmerkingen over de levensduur. De voorspelling was dat de fiets het geen week zou uithouden. Toch wel bemoedigend.

De fiets heeft het drie jaar uitgehouden, maar vooral dankzij de nooit aflatende inspanning van Otjie Vlot, de fietsenmaker in Neder-Hardinxveld, die mij altijd weer hielp om het vehikel rijdende te houden.

Vaak kostte de reparatie een kwartje en dat moest ik dan de volgende dag brengen. Eigenlijk toch heel ontroerend hoe die man je onvoorwaardelijk hielp om verder te kunnen. Geld speelde duidelijk geen hoofdrol in het leven van deze eenvoudige maar heel vriendelijke man. Ik beloofde Otjie dat als ik later geld zou verdienen, bij hem mijn eerste nieuwe fiets zou kopen, maar dat liep even anders.

Op mijn eerste kantoorbaantje zag de baas, P.A. van Noordenne, dat ik mij toch wel op een wonderlijke fiets naar mijn werk bewoog. Ik kreeg het aanbod om een nieuwe Fongers te kopen voor 156 gulden bij fietsenmaker Bos in Giessendam, een man van dezelfde "kleur" als P.A. van Noordenne en ik kon de fiets met 3 gulden per week afbetalen.

Ik was natuurlijk heel blij met mijn prachtige nieuwe, stijlzwarte fiets, maar voor die trouwe Otjie vond ik het vreselijk. Toch heb ik op een gegeven moment al mijn moed bij elkaar geraapt en heb ik Otjie gezegd dat ik de volgende nieuwe fiets bij hem zou kopen. En die belofte heb ik na kunnen komen. Toen ik achttien jaar was, mocht Otjie de duurste Gazelle leveren met derailleur (waar de goede man absoluut geen verstand van had), maar ik voelde me hierna heel veel beter. We waren weer vrienden.

Otjie die veel mensen in hun leven heeft voortgeholpen, was een goed mens. Een man die op zondag operavorstellingen bezocht en daar heel erg van genoot. Soms zong hij een stukje voor, om te laten horen hoe mooi het was.

Ja, Otjie was voor mij een bijzonder mens. Ik zal hem nooit vergeten.

DE HISTORISCHE VERENIGING IN HET NIEUWS

J.F. Teeuw-van der Plas

PRESENTATIE "KLEINE ZAKEN VAN EEN KLEINE KERK" GEREFORMEERDEN IN HARDINXVELD

Nu u dit leest, heeft u het 41e deel van onze publicaties van de Historische Reeks al een half jaar in huis en het misschien wel stuk gelezen.

De presentatie van het boekje "Kleine zaken van een kleine kerk, Gereformeerden in Hardinxveld" was een heel bijzondere gebeurtenis en dat willen wij u niet onthouden.

Op zaterdagmiddag 5 november 2005 kwam het bestuur van de Historische Vereniging bijeen in het voormalige Gereformeerde kerkgebouwje onderaan de Rivierdijk in Boven-Hardinxveld. Nu woont de familie Sterrenburg in dit monumentale pand en zij waren het die, op onze vraag om deze publicatie te mogen presenteren in het voormalige kerkje, spontaan hun toestemming gaven.

In de tot woonkamer omgebouwde kerkzaal, waar nog heel toepasselijk een groot kerkorgel is geplaatst door de heer des huizes, kreeg de schrijver en samensteller van het boekje, de heer P.C. Swets gelegenheid om een eerste exemplaar te overhandigen aan de predikante van de Gereformeerde Kerk mevrouw ds. M. Develing.

Zij was zeer verrast door deze geste. "Ik ben nog geen jaar dominee van deze gemeente en nu heb ik al de geschiedenis van 'mijn' kerk in handen." Ook de voorzitter van de kerkenraad mevrouw M. van't Verlaat en de heer W. van der Vlies, die de schrijver veel bronnenmateriaal hadden aangereikt, kregen een publicatie. Na afloop van het officiële gedeelte, waarin onze toenmalige voorzitter de heer A. A. van der Vliet een gloedvolle speech hield en de schrijver een uiteenzetting gaf van hoe het boekje tot stand was gekomen, kregen de dames Sterrenburg en Swets een herfstboekje aangeboden.

Op onze vraag of de heer Swets, die een geboren Boven-Hardinxvelder is, nog eens in de pen wilde klimmen voor een nieuwe publicatie, was zijn antwoord niet ontkennend. En daar werd het glas op geheven!

PEDAJA

Herfst

In Pedaja, het zorgcentrum voor ouderen in Hardinxveld-Giessendam, had men in november vorig jaar activiteiten bedacht met als thema: 'AAP NOOT MIES', terug in de schoolbanken.

Er werd gevraagd of de Historische Vereniging nog eens in haar depot wilde snuffelen naar schoolattributen die lang geleden werden gebruikt.

Natuurlijk kon dat; het grote schoolbord, een bankje, schoolplaten, leities, griffels en kroontjespennen met inktlap werden op tijd bezorgd.

In de vitrine kwamen ook nog de oudste leesboekjes van Ot en Sien en enkele vooroorlogse geschiedenisboekjes te liggen. Namen als W. G. van der Hulst en Isings hadden een bekende klank en menigeen kon zich nog het klaslokaal voor de geest halen waar de prachtige platen hingen. In de zaal van het zorgcentrum werd door de juf van groep zeven van de Rehobothschool een les gegeven en een diavoorstelling van de platen van Isings vertoond. Zo werden de bewoners van Pedaja en de jeugd betrokken bij een stukje historie van eigen bodem.

Winter

In de maand februari stond het onderwerp 'Wintergebeuren' centraal. Ook hiervoor heeft de Historische Vereniging materialen aange-

dragen. Er waren veel foto's te zien, die ter beschikking waren gesteld door Sijmen Tukker. Het was een geslaagde tentoonstelling, waarvan vooral de bewoners van het zorgcentrum hebben genoten.

NAJAARSLEZING

Het was 's avonds 22 november 2005 gezellig vol in de kleine zaal van het Hervormd Centrum. Waarschijnlijk waren de bijna honderd aanwezige leden erg nieuwsgierig naar de spreker van deze avond, de heer B. Willemen, die een aardig uit de hand gelopen hobby zoals hij zelf zei, in woord en beeld ten gehore zou brengen. Onze voorzitter de heer A.A. van der Vliet opende de avond met een hartelijk welkom en gaf na enkele humoristische opmerkingen het woord aan de heer Willemen.

Het onderwerp van de lezing **'Met hond en de hondenkar terug in de historie'**, werd door de spreker van alle kanten belicht. Er werden zeer veel dia's vertoond met afbeeldingen van hondenkarren op straat, in een museum, bij de posterijen, in het leger, de kunst en de reclame. Bert Willemen had bij elk plaatje een praatje en kon boeiend vertellen over zijn hondenkarren.

De hondenkar

De hondenkar werd tussen 1850 en 1962 in verschillende beroepsgroepen gebruikt en was een belangrijk transportmiddel voor de kleine

middenstanders. De trekkracht van de hond bleek een goedkope oplossing voor het vervoer van goederen en mensen. Ingespannen onder of voor de kar was het dier overgeleverd aan de nukken van de mens.

Hondenkarren waren vooral populair bij bakkers, kruideniers, melkventers, petroleumventers, slagers, marskramers enzovoort, te veel om op te noemen.

Trekhondenwet

Een afzonderlijk onderdeel van de lezing vormde de 'Trekhondenwet van 1910'.

Men had een vergunning nodig om met een hondenkar te rijden en moest aan een aantal verplichtingen voldoen. Want soms werden de honden slecht verzorgd of verwaarloosd en sommige rassen waren gewoon niet geschikt om de vaak veel te zware last te trekken.

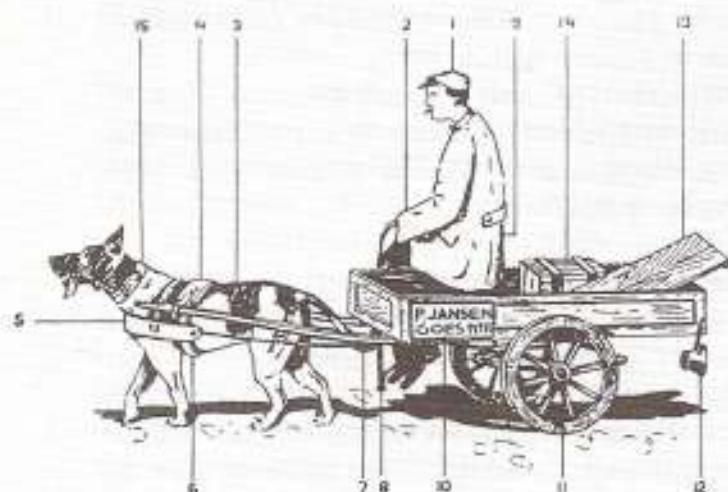
In de praktijk kwam het regelmatig voor dat de wetsvoorschriften niet zo nauw werden nagevolgd.

Het toezicht op de naleving van de wet was een taak van veldwachters en inspecteurs met opsporingsbevoegdheid en er werd streng op toegezien dat men zijn hond en kar strikt volgens de wet gebruikte. Baron Van Tuijl van Serooskerken, de eerste NOG-voorzitter in 1912 tot 1924, was ook actief bij een club die hulp bood aan trekhonden in problemen.

Uiteindelijk werd het gebruik van de hondenkar in 1961 voor de wet verboden en in 1962 kwam de 'Wet op de Dierenbescherming'. Nu kun je nog hondenkarren zien in musea en tijdens folkloristische evenementen. Er zijn verenigingen die zich hiermee bezig houden zoals de

'Vlaamse Trekhonden Vereniging met hond en kar' en in Nederland het 'Berner Wagli-team'.

1. De geleider, leeftijd 14 jaar of ouder
2. De geleider bevindt zich tijdens den rit op de kar; schriftelijke vergunning van den B.M.; aantekening hiervan op het nummerbewijs
3. Voor de kar maximum 3 honden naast elkaar (min. hoogte 60 cM.). Ouder de kar maximum 2 honden naast elkaar (min. hoogte 50 cM.)
4. Draagriem ten minste 6 cM. breed
5. Borstriem van ten minste 4 cM. breedte, reikende tot achter de voospooten
6. Buikriem van ten minste 4 cM. breedte
7. Horizontaal gerichte strengen
8. Steunsel, waardoor de hond ongedwongen kan liggen, zitten of staan
9. In dezen zak bevindt zich het nummerbewijs, afgegeven door B. en W. van de woonplaats
10. Naam van den houder en die van de gemeente, waarin hij woonplaats heeft, alsmede het nummer van de inschrijving in geverde zwarte letters en cijfers van 8 cM., op een wit bord ter rechterzijde van de kar, zoveel mogelijk naar voren bevestigd
11. Een hondkar is een voertuig, met één of meer honden gespannen
12. De steeds bruikbare zindelijke drinkbak
13. De doelmatige ligplank
14. De lading en de persoon moeten zich in evenwicht bevinden en het gewicht mag niet zóó groot zijn, dat het trekken kenlijk bovenmatige inspanning vereischt
15. De halsband, indien aanwezig, moet zijn van leder of van door den Minister goedgekeurd textielproduct

De Trekhondenwet in beeld.

Zo kwam er een eind aan een kleurrijke lezing en de toehoorders kregen nog gelegenheid om de uitgestalde attributen te bekijken die de heer Willemen over zijn onderwerp had verzameld.

Het hoofd vol met kennis over hondenkarren ging men huiswaarts en ook de (collecte)melkbus bij de uitgang werd niet genegeerd. Hartelijk dank voor uw komst en uw giften.

DE LANGE WEI

In het zorgcentrum 'De Lange Wei' te Boven-Hardinxveld werd op 7 december 2005 een kerstmarkt georganiseerd.

In de mooie ruime hal stonden diverse kraam-

pjes opgesteld en ook de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam kon zich presenteren en haar 41 publicaties en overige boeken te koop aanbieden.

Er werd live (uiteraard) kerstmuziek gespeeld en het was een komen en gaan van belangstellenden. Vooral de bewoners van het zorgcentrum vonden bij de kraam van de Historische Vereniging veel herkenningpunten en de gesprekjes over 'De Bout' en 'De Buurt' en hoe het vroeger was, waren heel animerend. Enthousiast meldden er zich ook nog twee nieuwe leden. De heer A. Koorevaar, ons bestuurslid die zich intensief bezig houdt met genealogie, had op de markt een heel andere activiteit. Van lange tenen (niet van hem zelf), vlocht hij kunstige kerstklokken die grif van de hand gingen.

We kunnen terug zien op een gezellige middag, die zeker de moeite waard was.

HET SCHOLENPROJECT

Al vele jaren heeft de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam plannen om de schooljeugd kennis te laten maken met de geschiedenis van ons dorp. Op velerlei manieren is er een poging gedaan om toegang te krijgen bij de plaatselijke scholen en een lesbrief te ontwikkelen die vooral voor de tien- en elfjarige leerlingen interessant is.

Op deze leeftijd willen kinderen graag historische en vooral spannende boeken lezen en wat is leuker dan iets te horen over je eigen familie of dorp? Kinderen zijn dol op waargebeurde verhalen.

De heer De Leeuw, die de jeugd van Hardinxveld-Giessendam een warm hart toedroeg, had al veel tekst en foto's verzameld die gebruikt konden worden. Ook uit de serie publicaties kon hij veel kennis vergaren.

Helaas is hij overleden en het werk waar hij zo vol enthousiasme aan begonnen was, kwam stil te liggen.

Maar de tijd staat niet stil en alles verandert zo snel dat er nu in 2006 een geheel nieuw project loopt. De zeven basisscholen van ons dorp werken al vijf jaar samen in het computerproject AAL (Anytime Anywhere Learning), een netwerk dat ontwikkeling van gezamenlijk lesmateriaal stimuleert en waarvan het lesmateriaal ook wordt gedeeld. De overheid geeft daar subsidie voor. Deze subsidie is nu ook toegekend aan de gezamenlijke scholen van Hardinxveld-Giessendam en zij hebben het plan opgevat om deze subsidie te gebruiken voor **een cultureel educatief project**.

Dit wordt een scholenproject van formaat, met een historisch thema. Het gehele project, dat wil zeggen het lesprogramma voor de groepen vijf, zes en zeven van de plaatselijke basisscholen, wordt uitgewerkt door de groep 'Driestar educatief' van de Hogeschool De Driestar in Gouda, onder leiding van de heren drs. P. van Nieuwkoop en K. Ritmeester. U begrijpt dat dit project 'klasse' wordt.

Langs de rivier de Merwede slingert zich van 'Den Bout tot Den Kaai' de dijk, waar mensen hebben gewoond, geleefd en gewerkt. De dijk was de kern van het dorp en was geliefd,

maar soms ook gehaat (denk aan de overstromingen). Daarom is als thema voor het project gekozen: 'Het verhaal van de dijk', dit met een knipoog naar de titel van het boekje van Dick de Jong.

Met dit thema kon de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam goed uit de voeten. Er is gevraagd naar kennis en wetenswaardigheden over de geschiedenis van ons dorp en dat was voor de vereniging niet moeilijk. De 41 publicaties hebben daar natuurlijk ook een grote rol in gespeeld en de vele kaarten en foto's uit het archief waren een welkome aanvulling bij de totstandkoming van het project. Wellicht vindt u het interessant om te weten wat de onderwerpen zijn die behandeld worden in de desbetreffende groepen.

Voor groep 5 is het gekozen thema: Mensen en hun huizen. Tijdperk: 1900-1930. De onderwerpen zijn:

- Groot- en overgrootouders.
- Het wonen en werken en gewoonten in Hardinxveld-Giessendam (scheepsbouw, hoepmaken enz.)
- Plattegrond van het dorp met de huizen waarin de leerlingen wonen.

Voor groep 6 is het gekozen thema: De Alblasserwaard met de rivier, de polder en de natuur. Tijdperk 1658-1709. De onderwerpen zijn:

- Waterhuishouding en overstromingen.
- Beroepen (griendwerkers, aannemerij en visserij).

Voor groep 7 is het gekozen thema: De Franse tijd in Hardinxveld-Giessendam. Tijdperk: 1790-1815. De onderwerpen zijn:

- Geschiedenis van bestuurlijke verhoudingen.
- In kaart brengen van de omgeving enz.
- Middelen van bestaan, bevolking en godsdienst.

De activiteiten zullen nog uitgebreid worden met spelelementen en PowerPoint-presentaties.

U ziet, het wordt een levendig project over de historie van ons dorp.

Het project zit nog in de uitvoeringsfase en het duurt nog wel ruim een jaar voordat het beschikbaar is voor de scholen en culturele instellingen. Men hoopt er vanaf augustus 2007 mee te starten.

We houden u op de hoogte.

REGIONAAL ARCHIEFINFORMATIE PUNT (RAP)

In het vorige mededelingenblad is er al gerept over het RAP en nu we een half jaar verder zijn, is er dagelijks gelegenheid om optimaal gebruik te maken van dit unieke informatiepunt in de gemeentelijke bibliotheek van Hardinxveld-Giessendam aan de Pietersweer.

De officiële openingsbijeenkomst vond plaats op 2 februari 2006 en de openingshandeling werd verricht door gedeputeerde van de provincie Zuid-Holland de heer Van Heyningen. Met een druk op de toets van de computer werd digitaal een korte impressie over ons dorp vertoond. De Historische Vereniging had veel foto's ter beschikking gesteld en dat was ook in de bibliotheek te zien. Aan de wanden hingen twintig vergrote portretten van 'oude dorpsgenoten' en een collage van oude foto's die vroeger vaak door de straatfotograaf werden gemaakt.

Er waren negen sprekers op de bijeenkomst en van een paar volgen hier enkele uitspraken: "Onze geschiedenis leeft in de bibliotheek", citeerde burgemeester A. Noordergraaf in zijn openingswoord het thema van het RAP. "De archieven van de gemeente die enkele jaren

geleden naar het stadsarchief in Dordrecht zijn verhuisd, zijn weer terug. Archiven bewaren is mooi, maar archiven gebruiken nog mooier". De heer Jeurgens, gemeentearchivaris van Dordrecht, de initiatiefnemer van het RAP, sprak zijn waardering uit over de toegankelijkheid van de bronnen. "Dit RAP is de eerste in zijn soort", zo vertelde hij.

"Als het een succes wordt, komen er meer van deze Rap's in de regio. Het is uniek dat in deze gemeente de samenwerking tussen de Historische Vereniging, museum De Koperen Knop, het stadsarchief Dordrecht en de bibliotheek zo goed verloopt en tot dit resultaat heeft geleid." "Dialect is gezellig", zei Alie van Lopik-de Jong van de Stichting Streektaal en haar toespraakje was dat ook.

Het was een interessante bijeenkomst en nu maar hopen dat het publiek de weg naar het RAP weet te vinden. De twee computers zitten vol met informatie. Alle jaargangen vanaf 1954 van Het Kompas zijn er te lezen en ook de website van de Historische Vereniging is te raadplegen. De bibliotheek is dagelijks enkele uren geopend. Het Historisch Informatie Centrum op Buitendams 4, elke zaterdag van 10.00-12.00 uur.

Jeugd

Ook aan de jeugd is gedacht. Op 9 februari jl. heeft de heer Henk Koesveld uit Hardinxveld-Giessendam, docent geschiedenis en schrijver van een aantal spannende historische jeugdboeken, in de bibliotheek een cd-rom gepresenteerd, die door hem zelf is samengesteld. Een cd-rom met oude en nieuwe foto's van Hardinxveld-Giessendam en met informatie

over wat er zoal komt kijken als je in de archieven wilt zoeken. Het geheel werd als een doorlopend verhaal met leuke anekdotes gepresenteerd. De voorstelling was speciaal voor de kinderen van de groepen zeven en acht van alle basisscholen van ons dorp. Van elke groep waren een aantal leerlingen uitgenodigd en zij kregen na afloop de cd-rom met de tekst mee om deze in hun eigen groep op school te presenteren.

DE KLEINE BEURS

Ons dorp heeft op het Peulenplein een eetcafé, De Kleine Beurs, dat gerund wordt door twee rasechte Giessendammers, Theo Trapman en zijn partner Cora Baks. Hij is geboren in het pand dat nu het Historisch Informatie Centrum is, namelijk Buitendams 4, en zij zag het levenslicht op de Lange Steegt, ook een historische stoep in Buitendams.

Als je in een monument geboren bent, dan heb je waarschijnlijk ook historische genen meegekregen. Want Theo heeft iets met geschiedenis. Zijn etablissement, om het zo maar eens ouderwets te zeggen, heeft een nostalgische Giessendamse en (Boven) Hardinxveldse uitstraling. Aan de wanden en panelen hangen vergrote foto's van dorpsgezichten en dorpsgenoten en ook de dessertkaart laat gerechten zien met typische historische namen van het dorp.

Wat dacht u van een ijscoupe 'Den Bout', of een sorbet 't Kromme Gat'? Een 'Leugenbankje' of ...noem maar op. En het is nog lekker ook! Theo en Cora dragen de Historische Vereniging een warm hart toe en zijn van plan om dat te blijven doen. Hun zaak zal nog meer karakter krijgen door historische interieurdecoraties.

Op een enkele na komen alle foto's (kopieën) uit het fotoarchief en de attributen uit het depot. Ook liggen er brochures en Mededelingenbladen van de Historische Vereniging die u tijdens het 'voortafelen' kunt inkijken. Het is een aanrader om eens binnen te stappen in De Kleine Beurs.

MUSEUMWEEKEND

Op 8 en 9 april waren de musea in ons land vrij toegankelijk en dus ook De Koperen Knop. Dit museum zette ook op zaterdag 8 april haar deuren wijd open voor het in historie geïnteresseerde publiek. Ook konden wij ons presenteren op de zolder van genoemd museum en onze publicaties en andere uitgaven te koop aanbieden.

Museumweekend.

Het was een drukbezochte dag en wij voelden ons als kraamhouders in die prachtige oude boerderij op onze plaats.

Veel bezoekers raakten niet uitgepraat over al dat moois en waren onder de indruk van het museum en de vele boeken over de historie van Hardinxveld-Giessendam.

U heeft ze nog niet allemaal? Er zijn nog exemplaren te koop. Achterin dit blad vindt u alle titels en verkoopadressen.

VOORJAARSLEZING/ALGEMENE LEDENVERGADERING

De algemene ledenvergadering op 18 april in de "Drijvershof" te Boven-Hardinxveld, was een enerverende avond. Na de opening door de scheidende voorzitter de heer A.A. van der Vliet, werd de dvd 'Giessendam en Hardinxveld gefilmd in de zomer van 1953' overhandigd aan de heer Teus Bongen, erelid van EMS en sluismeester van het damsluisje.

Deze dvd is een kopie van een film uit 1953, gemaakt in opdracht van de muziekvereniging 'Eendracht Maakt Sterk', onder leiding van Jan Holster, de voorzitter van het eerste uur. Deze unieke film met beelden van de gewone burgers, kinderen en lachende teeners is een monument uit het naoorlogse Giessendam en Hardinxveld die toen nog niet samengevoegd waren.

Daarna hield de heer A.A. Schouten uit Bleskensgraaf een diapresentatie van 'Molens in de Alblasserwaard en Vijfherenlanden'. Als gedegen molenaar wist hij veel te vertellen, vaak dingen die wij als leken niet weten. Om een voorbeeld te noemen, wist u dat een molen geen vier wieken heeft maar twee roeden? Daar gaan we dan met het oude rijmpje van de vier oude wijven die elkaar niet konden krijgen... Ook over de noodzaak van een goede bemaling, zodat wij in de polder droge voeten houden, wist Schouten veel te vertellen. En zijn stokpaardje, de Jonge Sofia, een wederopgebouwde molen in Het Liesveld, die bijna helemaal door sponsoring en giften is gefinancierd, was een boeiend onderwerp van zijn lezing. Na de pauze volgde de ledenvergadering. Met ongeveer vijfenveertig leden die niet opgestapt

waren, werden de notulen van de algemene ledenvergadering van 26 april 2005 goedgekeurd en werd er verslag gedaan van de werkzaamheden van het bestuur.

Ook het verslag financieel beleid 2005 werd goedgekeurd en het feit dat we niet in de rode cijfers zijn beland, was lofwaardig. De contributie wordt daarom niet verhoogd.

De kascontrolecommissie heeft een mutatie ondergaan, de heer Cornelis is afgetreden en zijn echtgenote, mevrouw Cornelis, heeft zijn plaats ingenomen.

Als nieuw bestuurslid is de heer T. Sluimer voorgedragen en ook daar was geen bezwaar tegen.

Hij zal de nieuwe voorzitter worden en de scheidende voorzitter de heer A.A. van der Vliet, vice-voorzitter.

Evert van Lopik deed verslag van de werkzaamheden van Stichting Dorpsbehoud. Met alle nieuwe bouwprojecten die op de agenda van de gemeente staan, moet deze Stichting zeker alert blijven, willen we nog wat dorpsgezichten overhouden.

Na de rondvraag sloot de voorzitter de vergadering en ging ieder tevreden huiswaarts.

DE FILM - DE MUZIEK - DE TECHNIEK - DE DVD

Jan en Jany Dubbeldam

'Giessendam en Hardinxveld gefilmd in de zomer van 1953'

Tijdens de ledenvergadering van 18 april j.l. is het eerste exemplaar van de dvd van de oude dorpsfilm uitgereikt aan Teus Bongen, erelid van muziekvereniging EMS. Voordat het eindelijk zover was, ging er heel wat aan vooraf.

Het was in de vroege zomer van 1953 dat het bericht door het dorp ging dat er een film gemaakt zou worden. Dat was heel wat in die tijd, want de meeste mensen hadden zelfs nog geen fototoestel, laat staan een filmcamera.

Voorafgegaan door een geluidswagen met muziek, volgde een auto met een filmcamera. Iedereen die toen naar buiten kwam, werd gelijk gefilmd. Ook werden alle kleuterscholen bezocht. Aan de leidsters werd gevraagd of ze alle kinderen buiten lieten spelen, het liefst een kringspeltje, zodat ze allemaal goed op de film kwamen. Tevens kwamen alle verenigingen aan bod. Zo zien we OKK sporten op het ijsclubterrein, de korfbalverenigingen tegen elkaar spelen en de EHBO een demonstratie geven. Tot slot defileren alle verenigingen van ons dorp boven aan de Sluisweg langs de lens van de camera.

Hoe kwam dit allemaal tot stand, vroegen we ons af. Het is nu ruim een halve eeuw geleden dat deze film gemaakt werd. We weten dat er in de omliggende dorpen en in heel Nederland ook gefilmd is.

Waarschijnlijk dat een slimme cineast de mogelijkheid zag om met het maken van dergelijke films goed geld te verdienen. Het lijkt er op of er toen ook al sponsors waren, vooral de families Van Beuzekom en Blokland uit de Peulenstraat, komen wel erg prominent in beeld. Toen de film klaar was, kon de hele bevolking van Giessendam en Hardinxveld een aantal avonden (tegen betaling) in 'De Merwedestichting' de film gaan bekijken. Daarna werd de rolprent aan EMS afgestaan en... vergeten. In de beginjaren van de Historische Vereniging waren er plannen om het dorp te filmen. Maar er bestond al een film. Met wat navraag bij EMS kregen we een blikken trommel met daar-

in een rolprent die op een oude 8mm projector vertoond kon worden. Familie van het toenmalige bestuurslid Klaas de Boer had nog zo'n apparaat. Allereerst werd de film in de huiselijke kring vertoond. Dat was een ontdekking! Direct werd besloten dat op de eerstkomende lezingavond van de Historische Vereniging deze

film gedraaid zou worden. Ik weet nog dat we, omdat het een stomme film was, Wim Sonneveld met zijn 'Dorp' lieten horen. Die moeite hadden we ons echter kunnen besparen, want de opmerkingen en het gelach van het publiek waren zo luidkeels, dat deze achtergrondmuziek nauwelijks te horen was.

Het is intussen 2006. We realiseerden ons dat de film al ruim een halve eeuw geleden gemaakt is en dat het hoog tijd werd er iets mee te doen. In samenwerking met EMS

en met sponsoring van de Rabobank kreeg het idee vaste vorm. Er zou een dvd van gemaakt worden. Nadat de film door ons bestuurslid Jaap van Houwelingen van tekst en telwerk was voorzien en Janny Teeuw deze had ingesproken, moest er nog een achtergrondmuziekje gezocht worden. Gelukkig vonden we onze oud - dorpsgenoot en lid van de Historische Vereniging Teus den Breejen bereid om, in de muziekkamer van een ander lid en oud - dorpsgenoot Arie van Noordenne, een uur op de piano te improviseren, dit alles pro deo. Het resultaat van al deze inspanningen, 'Giessendam en Hardinxveld gefilmd in de zomer van 1953' kunt u nu zien en horen.

Wij wensen u veel plezier met het bekijken van deze film.

SCHENKINGEN

De Cirkel

In ons dorp is een kringloopwinkel, "De Cirkel" genaamd, die volledig wordt bemand door vrijwilligers. Eens per jaar kunnen deze medewerkers een deel van de opbrengst aan een vereniging of ander goed doel schenken. Een van

de medewerksters (zij wil niet bij name genoemd worden), koos de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam uit voor haar vrijwillige bijdrage. Tot grote verrassing van onze

penningmeester werd er een bedrag van 700 euro bijgeschreven op de rekening van de vereniging. U begrijpt dat wij deze gift zeer waarderen. Ook vanaf deze plaats onze hartelijke dank! Natuurlijk zijn wij ook dankbaar voor de overige vrijwillige bijdragen van onze trouwe leden.

cd-rom

Een cd-rom met doop-, trouw- en begraafboeken van Ameide en Tienhoven (v.a. 1963). Deze cd-rom is ook te koop. Zie www.ameide-tienhoven.nl genealogie.

Boeken

Alle boeken die in de recensies worden beschreven zijn presentexemplaren van de desbetreffende uitgeverijen. Wij willen vanaf deze plaats onze waardering en dank uitspreken voor het toezenden van deze voor ons en voor u zo interessante boeken. Helaas is er in het huidige pand op Buitendams 4 te weinig ruimte om al dat moois ter inzage te leggen, maar te zijner tijd zullen al deze gekregen boeken een plaats krijgen in ons nieuwe onderkomen en dan kunt u ze bekijken.

Doopdoek

Van mevrouw L.A. den Breejen-de Jong een witte wollen doopdoek, die als draagdoek

gebruikt werd bij het ten doop houden van een kind.

Reclamemateriaal

Een paar leuke 'kaarten' zijn door een onbekende gever door de brievenbus van het HIC geschoven.

Foto's

Van Aart Koorevaar, die al menig stukje heeft geschreven over de parlevinkkerij in Hardinxveld, kregen wij tientallen foto's van parlevinkers en hun boten. Ook in dit blad vindt u enkele afbeeldingen.

Merklap

Mevrouw Van der Vlies bracht zaterdag 8 april een merkwaardige merklap. Door slijtage is het borduursel verbleekt en de letters en het jaartal zijn niet meer te lezen. Jammer, want het is vast een heel mooi exemplaar geweest, met traditionele motieven die nog vaag te zien zijn.

Legaat

Dat de Historische Vereniging steeds weer voor verrassingen komt te staan, blijkt wel uit een brief van notaris mr. A.J. Sauer uit Vlissingen. Daarin wordt medegedeeld dat de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam een legaat is toegekend uit de nalatenschap van de heer Stolk Benders, geboren te Hardinxveld op 16 juni 1926, overleden 20 maart 2006 en gewoond hebbend in Tanger, Marokko.

De grootte van het bedrag is nog onbekend. Op de eerstvolgende ledenvergadering in de herfst 2006 zullen we daar ongetwijfeld meer over kunnen vertellen.

IN MEMORIAM CORNELIS JAN FRITS (STOLK) BENDERS

J. The-van 't Hoog

Geb. 16 Juni 1926 te Neder-Hardinxveld, overleden 21 maart 2006 in Tanger, Marokko

Hij werd geboren in de Peulenstraat het huis waar later een kledingzaak van Van Beuzekom werd gevestigd. Het huis was vroeger postkantoor en daarna aangekocht door Nicolaas Benders voor zijn twee kinderen, dochter Adriana Benders en Cornelis Benders. Cornelis trouwde met Evelina Theresia ten Napel en kregen twee zoons.

Nico de oudste stierf op zesjarige leeftijd en Stolk werd bijna 80 jaar.

Stolk is de naam die vroeger in de familie zou uitsterven en mocht in die tijd niet als voor-naam worden ingeschreven. Hij bleef behouden als roepnaam.

Het huis aan de Peulenstraat.

Stolk bezocht de Openbare school in Hardinxveld en later de H.B.S. te Gorkum.

In de oorlog heeft hij met een klein gezelschap geprobeerd in Brabant te komen (dat toen al bevrijd was van de Duitsers) maar zij werden verraden en Stolk kwam samen met zijn vriend Jo Caljé in de gevangenis te Rotterdam. Gelukkig heeft dat niet lang geduurd en de bevrijding liet niet lang meer op zich wachten en was hij in staat zijn eindexamen te halen.

Hij ging naar Leiden om Indologie te studeren, maar al spoedig werd ons Nederlands-Indië, een onafhankelijk Indonesia en was er geen plaats meer voor Indische ambtenaren. Zijn voorkeur voor de Franse taal lokte hem naar Parijs en daar studeerde hij Frans aan de Sorbonne.

Voelde zich daar snel thuis en maakte vele vrienden. Zijn liefde voor Hardinxveld bleef en hij zwom en zeilde heel veel op de Merwede in zijn vakantie. Zijn moeder woonde toen in de Kastanjehof een mooi oud huis dat later jammerlijk werd afgebroken. Vlak bij uiterwaarden, kribben en zandplaten was het goed vertoeven.

In Parijs heeft hij nog les gegeven aan een particuliere universiteit, maar ook het platteland in Frankrijk had zijn belangstelling. Vaak verbleef hij in Uzerche, waar vrienden een kasteel hadden. Met de perzikenooft en de wijncultuur hield hij zich bezig. Toen hij wat ouder werd en veel had gereisd, vestigde hij zich in Cannes aan de Franse Riviéra. Toen hij ontdekte dat de "overkant" Tanger aanmerkelijk goedkoper was om te wonen stak hij over en is daar tot zijn dood toe gebleven.

Hij deed er veel goed werk voor zieken, armen en ongelukkigen. Door zijn goede werk viel hij op en werd gevraagd door de Nederlandse ambassade om Consul te worden. Hij heeft het lang na een normale pensioengerechtigde leeftijd gedaan en kreeg helaas veel te laat een lintje in de orde van Oranje Nassau voor zijn verdienstelijk werk.

In aanwezigheid van het ambassadepersoneel werd hem dit op zijn ziekbed opgespeld.

Verzorgd door zijn vrienden en bekenden is na een korte ziekte in Tanger, Marokko, op 20 maart overleden

C.J.F. (Stolk) Benders

geboren te Hardinxveld op 16-6-1926
Lid in de Orde van Oranje-Nassau

Hij heeft jaren steun verleend aan Nederlanders in Marokkaanse gevangissen.

Namens de familie:
mr. A.J. Sauer, executeur
Rosenburglaan 216
4385 JM Vlissingen

Mevrouw mr. E.E.M. Geuze-Tazelaar schreef ook haar herinneringen aan Stolk Benders:

Stolk was mijn neef via zijn moeder, Eveliena Maria Theresia (Lien) Benders-ten Napel, een zuster van mijn moeder. Het gezin Ten Napel kwam uit Vollenhove in Overijssel. Onze gemeenschappelijke grootouders woonden via Sappemeer en Kruiningen waar Jan ten Napel hoofdonderwijzer was, sinds hun pensioen in Apeldoorn. In hun huis waren dikwijls familiebijeenkomsten waar uiteraard Stolk en ik elkaar ontmoetten.

Maar ook kwam ik logeren in het huis aan de Peulenstraat in Hardinxveld, waar Stolk's ouders, voor mij oom Stolk en tante Lien, boven woonden en de familie van 't Hoog-Benders aan de tuinzijde beneden met een prachtige tuin en theekoepel.

Stolk's oudere broertje Nico had kinderverlamming. Men zei dat die ziekte in de streek veel voorkwam. Hij kreeg veel aandacht en lag vaak in de theekoepel. Aan de overkant woonden de (groot)ouders Benders met hun zoon die m.i. ook iets besmettelijks had, want ik mocht daar nooit zomaar iets opdrinken. Spannend waren de tochten naar de vrienden, waar de hoepels vandaan kwamen en zomaar in het wild vuurtjes gestookt werden.

Zijn moeder was een zeer levendige vrouw die zich verdienstelijk maakte op diverse terreinen. Zo wist zij via een radioactie geld bijeen te zamelen voor een fonds voor slachtoffers van kinderverlamming. Ook was zij jaren achtereen onderwijzeres en kende zo niet het hele, dan zeker het halve dorp. Zij was ook kerkelijk actief en lid van de 'rode' onderwijzersbond.

Voor al haar diensten ontving zij terecht een Koninklijke onderscheiding.

Oom Stolk was een hartelijke man die het zwaar had in de tijd dat het economisch slecht ging met de hoepels, die meer en meer door ander materiaal werden vervangen.

Stolk doorliep een deel van de HBS en slaagde erin om in de oorlog over de rivieren te komen. Na de oorlog en de voltooiing van de HBS ging hij Indisch recht studeren, maar de studie liep min of meer vast toen de banden met Indië na de oorlog werden verbroken.

Voor Stolk was Hardinxveld geen aantrekkelijk alternatief. Hij ging naar Parijs waar hij een vermogende vriend had. De familie meldde dat Stolk 'iets' deed in antiek.

Zijn moeder verhuisde naar het mooie huis, de Kastanhof aan het eind van het dorp. Later, toen zij fysiek en psychisch achteruit ging, naar het verzorgingshuis waar zij, uiteraard, in het bestuur had gezeten.

Stolk ging later van Parijs naar Tanger waar hij een gemakkelijk en goedkoop leven had. Toen hij mij in mijn woonplaats Wouw kwam opzoeken zei hij met zijn mooie zangerige stem:

'Moet je dit allemaal alleen doen, waar zijn de bedienden?' Niet dus.

Wij bleven corresponderen, zijn brieven waren altijd in mooi Nederlands gesteld en vol verbaazing over de wijze waarop Nederland omgaat met de Marokkaanse jongeren. Door zijn jarenlange contacten met Nederlanders / Marokkanen die in een Marokkaanse cel belandden, wist hij de keerzijde van de tolerantie, die zijn inziens niet werd begrepen door deze criminelen.

Hij genoot volop van het mooie weer, zwemmen, maar kon ook zwaarmoedig zijn met het vorderen van zijn jaren. Toen ik verleden jaar in Zuid-Spanje was, heb ik getracht een ontmoeting te organiseren, maar daar is toen helaas niets van gekomen. Des te meer waardeer ik het, nu ik hoor dat er toch zo'n dertig mensen bij zijn begrafenis aanwezig waren.

Hardinxveld, het dorp aan de rivier waar zijn vaders familie vandaan kwam, was voor hem een nostalgisch gegeven waarmee hij de band, getuige zijn legaat aan uw vereniging, nooit heeft losgelaten.

Stolk, eigenlijk Cornelis Jan Frits (Frits naar een jong overleden broer van zijn moeder), wij missen hem. Hij ruste in vrede.

KWARTIERSTAAT VAN STOLK C.J.F. BENDERS

Generatie I

1. Cornelis Jan Frits [Stolk] Benders, geb. Hardinxveld 16-6-1926, overl. Tanger 20-3-2006

Generatie II

2. Cornelis Benders, geb. Hardinxveld 24-3-1896, overl. Dordrecht 9-3-1938, tr. Hardinxveld 20-9-1922
3. Evelina Maria Theresia ten Napel, geb. Kruiningen ca. 1892.

Generatie III

4. Nicolaas Benders, geb. Giessendam 18-12-1869, overl. Hardinxveld 15-12-1942, tr. Hardinxveld 12-11-1892
5. Johanna Bouwman, geb. Hardinxveld 20-5-1868.
6. Jan ten Napel, tr. voor 1892
7. Evertje Karsten.

Generatie IV

8. Cornelis Benders, geb. Hardinxveld 8-3-1843, overl. Hardinxveld 20-7-1915, tr. Hardinxveld 6-7-1865
9. Adriana Jenna Ambagtsheer, geb. Hardinxveld 6-12-1842, overl. Hardinxveld 26-1-1909.
10. Hendrik Bouwman, geb. Papendrecht ca. 1828, overl. Giessendam 4-5-1917, tr. Hardinxveld voor 1868
11. Antje van der Plas, geb. Hardinxveld 5-3-1828, overl. Hardinxveld 14-9-1859.

Generatie V

16. Frans Aartszn Benders, geb. Giessendam 20-3-1807, overl. Hardinxveld 5-1-1879, tr. Hardinxveld 22-2-1832
17. Ariaantje Cornelisdr. Stolk, geb. Hardinxveld 27-9-1797, overl. Hardinxveld 12-9-1880.
18. Klaas Janszn. Ambagtsheer, geb. Giessendam 19-3-1801, overl. Hardinxveld 13-4-1878, tr. Hardinxveld 25-8-1837
19. Machteltje Cornelisdr. van der Plas, geb. Hardinxveld ca. 1803, overl. Hardinxveld 22-3-1829.
20. Zwerus Bouwman, tr. Hardinxveld voor 1828
21. Cornelia van Voorden.

Generatie VI

32. Aart Franszn. Benders, geb. Hardinxveld 3-8-1777, overl. Hardinxveld 8-4-1838, tr. Hardinxveld 5-10-1806
33. Cornelia Hansum, geb. Giessendam ca. 1780, overl. Hardinxveld na 1829.
34. Cornelis Klaaszn. Stolk, geb. Hardinxveld 19-3-1758, overl. Hardinxveld 31-8-1835, tr. Hardinxveld 12-8-1785
35. Marrigje Cornelisdr. Steenhoek, geb. Hardinxveld 30-4-1752, overl. Hardinxveld 8-8-1834.
36. Jan Klaaszn. Ambagtsheer, geb. Hardinxveld ca. 1771, overl. Hardinxveld 10-1-1831, tr. Hardinxveld 28-8-1798
37. Neeltje Ariesdr. de Groot, geb. Sliedrecht 16-12-1777, overl. Hardinxveld 3-11-1855.
38. Cornelis van der Plas, geb. Hardinxveld ca. 1759, overl. Den Helder 19-8-1812, tr. Hoornaar 28-10-1785
39. Annigje de Vroomen, geb. Hoornaar ca. 1759.

Vertaling:

Als u het nummer voor de persoon verdubbelt, geeft dat het nummer van de vader.
Het opvolgende oneven nummer is dan de moeder.

ARCHIEFINDEX GEDEELTELIJK DIGITAAL TE RAADPLEGEN.

Arnold de Haan

U kijkt waarschijnlijk niet dagelijks op de website (www.hv-hardinxveld-giessendam.nl) van de Vereniging en de kans is dus groot dat het u nog niet is opgevallen. Maar met enige trots kunnen wij melden dat de index op de door ons in de loop van de tijd bijeengegaaarde archiefstukken voor een belangrijk gedeelte via onze website is te raadplegen.

Daarvoor is een nieuwe "button" aangemaakt

waarop de tekst "archiefindex" staat vermeld. Als u die knop indrukt kunt u de index inzien die is gerangschikt in een aantal rubrieken waardoor het zoeken naar een bepaald onderwerp aanmerkelijk wordt vereenvoudigd. Deze index behelst de inventaris van

de eerste en de tweede afdeling van het archief. De eerste afdeling bestaat uit losse archiefstukken, d.w.z. papieren die slechts een of enkele pagina's beslaan.

De tweede afdeling bestaat uit boeken en is

onderverdeeld in handschriften, boeken uit de 19e eeuw en boeken van later datum.

Het voornemen is om ook onze collectie ansichtkaarten en foto's en de index op de verzameling krantenleggers t.z.t. digitaal te kunnen bekijken..

Het zal iedereen die een beetje thuis is in dit soort zaken duidelijk zijn dat het digitaliseren van, in het bijzonder de foto- en ansichtkaartencollectie, een zeer tijdrovende klus is. Voor een zo compleet mogelijk beeld zou b.v. van gebruikte ansichten ook de achterzijde gescand moeten worden en zouden alle voorhanden zijnde gegevens betreffende o.m. de plaats, de datering, de erop voorkomende personen, de gelegenheid waarbij de foto werd gemaakt etc. als tekstbestand bijgevoegd moeten worden. Voor een verzameling van enkele duizenden foto's is dit een waar 'monnikenwerk' en het zal daarom nog wel even duren voordat het zover is.

Maar voorlopig zijn wij al heel tevreden met wat er tot nu toe beschikbaar is en we hopen dat u er uw voordeel mee zult kunnen doen, want daar doen wij het uiteindelijk voor.

RECENSIES

Jany Dubbeldam-van der Waal van Dijk

Leerdam, Heerlijkheid, Stad en Graafschap, door T.A. Blom

Dit boek bevat niet alleen een stuk geschiedenis van de stad Leerdam, maar tevens een beschrijving van de Vijfheerenlanden met de heren Van der Leede en Van Arkel als hoofdfiguren.

Belangrijke gebeurtenissen, als de inname van de stad door de Spanjaarden, de tijd van de Patriotten en Prinsgezinden en de Franse Tijd, komen ook aan de orde. Geschiedenis op en top.

ISBN 10-9081013815 Uitgave van de Historische Vereniging Vrienden van Oud Leerdam. Te bestellen bij de boekhandel

Hoe bin jij gekomme? door P. Verhagen

Hoe bin jij gekomme? Het antwoord luidt: Op een schoen en een slof. Dit boekje is al weer de tiende uitgave van de Stichting Streektaal Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. De laatste jaren klinkt er geluk-

kig steeds meer waardering voor ons gesproken erfgoed. Werd het vroeger, nog niet eens zo heel lang geleden, onbeschaafd gevonden als men duidelijk kon horen dat men uit onze streek afkomstig was, nu komt steeds meer het besef dat ook onze streektaal de moeite waard is.

Het dialect lezen gaat wat lastig, maar het went gauw. Het beste is dat men het gewoon hardop voorleest. Leuk!

ISBN 90-73442-10-9 Uitgave van de Stichting
Streektaal Alblasserwaard en Vijfheerenlanden.

Kleur op boerderijen.

door Ineke de Visser en Piet den Hartog

Dit boek is een handreiking voor historisch verantwoord kleurgebruik op boerderijen in het Groene Hart van Holland. Om het boek goed leesbaar te houden zijn vaktermen zoveel mogelijk vermeden of zonnodig uitgelegd. Op heldere en begrijpelijke wijze wordt achtergrondinformatie gegeven over pigmenten,

kleuren, verfsoorten en hun toepassing. Daarnaast geeft het boek een overzicht van de ontwikkeling van het kleurgebruik op de binnen- en buitenkant van boerderijen van-

af de 17e eeuw tot vandaag. Compleet met prachtige, uiteraard gekleurde foto's en illustraties. Kortom een uniek boek.

ISBN 9080903847 Uitgegeven door de Stichting Boerderij en Erf Alblasserwaard en Vijfheerenlanden

Ameide in oude ansichten.

door Hans van den Heuvel

Deze publicatie geeft een beeld van het leven in Ameide en Tienhoven in de periode van 1880 tot 1930. Een tijd waarin de vroeger zelfstandige gemeente nog verscheidene hoep- en mandenmakers kende, op de Lek nog zeilschepen voeren en een groot gedeelte van het grondgebied met kersenbomen was beplant. Een tijd ook, die bij het bekijken van sommige ansichtkaarten veel langer geleden lijkt dan kan worden

afgeleid van de poststempels en aantekeningen op de kaarten.

ISBN 90 288 3511 3 Uitgegeven door de Europese Bibliotheek Zaltbommel

De Wereld van Jesse.

door Herman Beckman e.a.

In het midden van de vorige eeuw praktiseerde in Ameide en Tienhoven de huisarts Nico Jesse, destijds tot buiten onze landsgrenzen beroemd als fotograaf. Oorspronkelijk was fotografie zijn hobby, maar in 1955 besloot hij er zijn beroep van te maken.

In oktober 2005 werd er een zorgvuldig samengestelde selectie van zijn foto's geëxposeerd in de Gereformeerde Sionkerk te Ameide. Dit boek geeft een impressie van deze expositie. Een heel leuk boek, vooral door de foto's uit zijn huisartsenpraktijk.

ISBN 10 9090222347

Folklore is onvoltooid verleden tijd.

door Paul Spapens en Jan Stads

Folklore anno 2005, bestaat dat nog? Het antwoord is bevestigend. Er zijn in Nederland nog ongeveer vijftienhonderd organisaties die zich met

folklore bezig houden. Mensen hullen zich in oude klederdrachten, beoefenen oude sporten, maken oude muziek of volksdansen. Oude tradities horen erbij, zoals het midwinterblazen in de Achterhoek. Toen ik dit boek zat te lezen, vroeg ik me af of wij in Hardinxveld-Giessendam nog aan folklore doen. Ik kwam echter niet veel verder dan het 'rommelpotten' op Oudejaarsdag en de gondelvaart op de Giesen. Weet u nog iets anders, dan horen wij dit graag. Op een prettige, toegankelijke en journalistieke wijze worden de folkloristen zelf aan het woord gelaten. Niet minder belangrijk zijn de foto's in dit boek. Want folklore is en blijft vooral een prachtig schouwspel om te beleven en naar te kijken.

ISBN 90-71840-65-4 Uitgegeven door het Nederlands Centrum voor Volkscultuur.

Boeren van toen, door Hans Siemes

Land-en tuinbouw van nu is niet meer te vergelijken met het boerenbedrijf van toen. Wie terugblijkt, staat verbaasd over de ontwikkelingen die zich in de landbouw en veeteelt hebben voorgedaan. Na vier tot vijf generaties is het boerenbedrijf drastisch omgevormd; van handwerk tot automatisering, van ploeteren tot managen. Dit is zo snel gegaan, dat de laatste generatie nauwelijks meer weet hoe het vroeger, nog niet eens zo lang geleden, ging.

Boeren van toen

Een lezenswaardig boek met prachtige oude foto's. Wat een nostalgie, vooral de hoofdstukken over de veeteelt hebben diepe indruk op mij gemaakt.

ISBN 90 5210 585 5 Uitgegeven door Tirion uitgevers b.v. Prijs € 24,95

Gedenkschrift, Herbouw Nederlands Hervormde Kerk, te Ameide, door Henk Blom e.a.

'1953 Met vuur verbrand, 1955 Wederom ingewijd, 2005 Herbouw herdacht', luidt de ondertitel van deze uitgave. Het gedenkschrift begint met de eeuwenlange geschiedenis van het kerkgebouw tot de fatale dag dat het godshuis in vlammen opging. Dit gebeurde in 1953 op Goede Vrijdag, toen na de avonddienst de kerk totaal in de as werd gelegd. Maar na twee jaar de diensten in een timmerfabriek te hebben gehouden, was in 1955 de kerk herbouwd en kon de oude kanselbijbel weer op de preekstoel worden gelegd. Door de vele foto's is het niet alleen een mooi leesboek maar ook een 'kijkboek' geworden.

ISBN 90-9020083-5 Uitgave van de Hervormde Gemeente Ameide ten Tienhoven Prijs €12,-

Polderportretten, door André van der Vlerk e.a.

Het boek 'Polderportretten' verscheen ter gelegenheid van 25 jaar 'Het Kontakt', editie

Alblasserwaard. Dit boek biedt een dwarsdoorsnede van de bewoners van het verschijningsgebied. Beginnend bij de A van "alto" tot de Z van "zuinige".

ISBN 10 9090198938 Uitgegeven door 'Het Kontakt', Goudriaan

Van Molens en Mensen, door Dick de Jong, Evert van Lopik en Ad van der Vliet

Het vijftigjarige jubileum van de Stichting tot Instandhouding van Molens in de Alblasserwaard en Vijfherenlanden (SIMAV) was de gelegenheid tot de publicatie van dit boek. Het boek geeft een korte geschiedenis van de ontgin-

ning van de Alblasserwaard en de rol die molens hierin hebben gespeeld. Maar het is, zoals de schrijvers vermelden, vooral een kijkboek geworden. De meestal schitterende foto's met bijschriften, ook vertaald in het Engels, geven een prachtig overzicht van de vele modellen molens, waarvan er al zoveel verdwenen zijn. Leuk om te hebben en weg te geven.

ISBN 90-813116-7-7 Uitgegeven in opdracht van de Stichting tot Instandhouding van Molens in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. Verkrijgbaar bij de boekhandel. Prijs € 22,50

Een leven lang restaureren, door H.A. van Duinen en C. Esseboom

Het jaarboek 2005 van de Vereniging Oud Dordrecht is dit jaar opgedragen aan architect ing. W. van den Berg. Dat wij in Dordrecht nog dagelijks kunnen genieten van de vele historische panden en stadsgezichten is grotendeels te danken aan de restauratiearchitect Willem van den Berg. Onder zijn leiding zijn o.a. de toren van de Grote Kerk, het Hofcomplex, de Groot-hoofdspoor en het Stadhuis gerestaureerd. We danken aan hem onder meer dat we vanuit het mooie Stadhuis niet op een zee van geparkeerde auto's kijken maar nog steeds mooie hui-

zen kunnen zien. Over al deze restauraties en nog meer gaat dit goed uitgevoerde jaarboek. Voorzien van foto's en tekeningen kunnen we ons een goed beeld vormen van de omvangrijke restauraties die Dordrecht tot een bezienswaardige stad maken. Achter in het boek staat bovendien een verklarende woordenlijst van de bouwkundige termen die gebruikt zijn.

ISBN 90-805497-7-0 / NUR 693 Uitgegeven door Oud-Dordrecht

**De familie Sigmond in Werkendam,
door Gijsbert Michiel Couvée, 'een halve
Sigmond'**

Gijsbert Michiel Couvée, de schrijver van het originele manuscript, is geboren in 's Gravenhage in 1904 en overleden in 1992. Hij was zeer geïnteresseerd in de geschiedenis van zijn familie in Werkendam. Zijn vader was een bekend onderzoeker van genealogieën van mensen uit Werkendam en speciaal die van zijn moeder, Hendrika Wilhelmina Simonetta

Sigmond, dochter van Gijsbert Michiel Sigmond, een bekende aannemer in Werkendam.

In het eerste gedeelte van het boek staat een overzicht van het geslacht Sigmond. In het tweede gedeelte treedt de schrijver op als een gids die verhalen vertelt over het dorpsleven van toen zijn grootmoeder nog leefde. Hij wandelde op latere leeftijd graag samen met haar door Werkendam en alles wat hij zag heeft hij opgeschreven.

Voor lezers die de geschiedenis van Werkendam willen bestuderen, vormt dit boek een rijke bron van informatie en bovendien leest men dit met veel genoegen.

Uitgave: Historische Vereniging Werkendam en de Werken c.a. in samenwerking met Pictures Publishers, Wijk en Aalburg.

WIE, WAT, WAAR?

Van de foto genomen op het bordes van het Gemeentehuis van Giessendam zijn de meeste namen inmiddels bekend. Alleen de namen van de drie militairen zullen wel niet meer te achterhalen zijn. We zien op de voorste rij van links naar rechts: Dirk Roozendaal, Wim van Wijngaarden (van de Spar), Rinus Leeuwis, Wim van Wijngaarden (later geëmigreerd naar Canada), Jan Beuzekom, Politieagent Top, en Chiel Huisman.

Achterste rij: Anton Verspuy, Aart de Jong (gemeentearchitect), Aart Hoogendoorn, twee militairen, Boer Heymersma, Aart Hagenaar (van het gemeentehuis), nog een militair en dan W. de Graaf, gemeentesecretaris.

Als aanvulling op het artikel van de heer J. Hoogendoorn kreeg ik van mevrouw Leeuwis het verhaal te horen over de angstige nacht die zes personen, waaronder haar echtgenoot, hebben doorgebracht in Hotel de Swaen. Zij hebben van minuut tot minuut in doodsangst geleefd. In die koude nacht moesten zij hun jas

uittrekken en in gehurkte houding op de kille vloer gaan zitten. Onder het getreiter van de wachtdoende Duitse soldaten duurde iedere minuut een uur. Het was een harde straf die tijd zo door te moeten brengen, terwijl anderen reeds in vrijheid leefden. De volgende dag om tien uur verscheen de Duitse wachtcommandant persoonlijk en gelastte de vrijlating. Dit hele verhaal is ook beschreven in een oranje boekwerkje dat in 1946 in beperkte oplage is verschenen, geschreven door 'Karel', waarschijnlijk de verzetsnaam van gemeentesecretaris De Graaf.

FEEST! OPEN MONUMENTENDAG 2006, FEEST!

De Open Monumentendag van 2006 vindt plaats in het weekend van 9 en 10 september.

Vanwege het 20-jarig jubileum heeft de Stichting Open Monumentendag gekozen voor het thema 'Feest!'

Het thema kan op verschillende manieren worden ingevuld. Er zijn monumenten, gebouwen, die raakvlak hebben met feestvieren, met ontspanning en vermaak, zoals een theater, schouwburg, hotel, dorps huis of feestzaal.

Wat de aanleiding kan zijn voor een feest ligt voor de hand. Een jubileum, trouw- en geboortefeesten, verjaardagen, Koninginnedag, een opening en de religieuze feesten.

De Historische Vereniging zal haar best doen om ook dit jaar haar steentje bij te dragen op Open Monumentendag 9 september a.s. We hopen dat te doen in samenwerking met de bibliotheek en het museum De Koperen Knop.

Het programma is nog niet helemaal rond, maar u wordt tijdig op de hoogte gehouden via de regionale kranten.

Het wordt in ieder geval een feestelijke zaterdag, want ook de beroemde Gondelvaart op de Giessen vindt op deze dag plaats.

WIE, WAT, WAAR?

Een van de glasnegatieven van Piet den Breejen. Wie herkent deze kinderen?

VOOR GEÏNTERESSEERDEN

www.zerken.nl

Sinds mei 2005 heeft Kees Klootwijk te Brandwijk een pilot gestart voor de inventarisatie van de begraafplaatsen in de Alblasserwaard.

De doelstelling van het project is:

- Op gepaste wijze fotograferen en inventariseren van de bestaande grafzerken.
- Gratis en gemakkelijk beschikbaar stellen van deze informatie.
- De vastlegging (bewaren) van grafmonumenten voor het nageslacht.

Er is een openbare website gemaakt die onderhouden wordt door Kees Klootwijk. De volgende functies zijn beschikbaar:

- Zoeken op achternaam
- Bekijken gegevens begraafplaats

- Bekijken grafmonumenten
- Het zoeken van namen
- Een 'wandeling' langs de monumenten
- Het stellen van vragen

Er wordt al veel gebruik gemaakt van de site. Vrijwilligers zijn bezig om gegevens toe te voegen en monumenten te fotograferen. Maar er is nog veel te doen en daarom is er behoefte aan nog meer geïnteresseerde vrijwilligers.

Wilt u zich aanmelden dan is dat mogelijk op de volgende adressen:

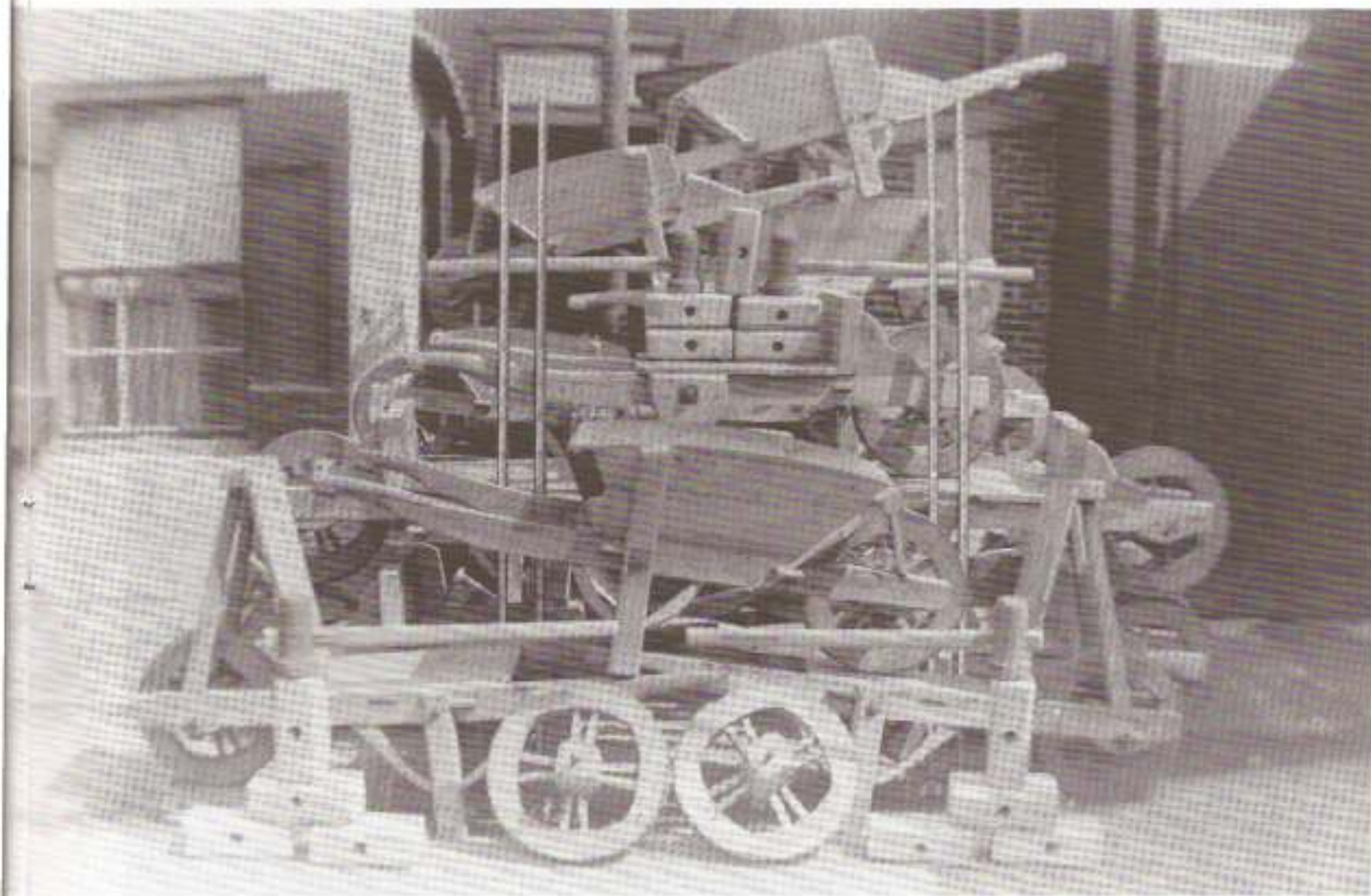
e-mail: klo@wxs.nl

website: <http://www.zerken.nl>

en <http://www.klootwyk.nl>

KRUIWAGEN NODIG?

Een van de glasnegatieven van Piet den Breejen.

GLASNEGATIEVEN

Op bladzijde 42 en 43 staan twee foto's die door Arnold de Haan zijn gescand van oude glasnegatieven uit de nalatenschap van Piet den Breejen.

Hieronder ziet u er nog twee.

Op de eerste foto reparatiewerkzaamheden aan de sluis bij het Lingegemaal.

Op de andere foto wordt gewerkt met een

kraanzaag, waarmee een balk met de hand in de lengte kon worden doorgezaagd. In ons depot hebben we nog zo'n zaag. De man die onder stond kreeg al het zaagsel over zich heen, dus die had niet de beste plek. De foto is gemaakt op de werkplaats van Piet zijn vader, aannemer K.A. den Breejen uit de Peulenstraat.

UITGAVEN IN DE HISTORISCHE REEKS EN SPECIALE UITGAVEN DIE NOG DOOR DE HISTORISCHE VERENIGING TE LEVEREN ZIJN:

Het Verleden Nu (fotoboek)	€ 11,35
1. Buitendams 4 (1778-1978)	€ 2,25
2. Molens van Hardinxveld-Giessendam	€ 3,85
3. Den Eendenbout (opgraving in een woonheuvel)	€ 3,85
4. Het stoomgemaal	uitverkocht
5. Makelaars van Hardinxveld-Giessendam	€ 3,85
6. Buitendams 118 (Giessendamse boerderij)	€ 5,45
7. 700 jaar Dam	€ 3,20
8. Parlevinkers	uitverkocht
9. Rondom de Giessen	uitverkocht
10. Swets tabak en daar blijf ik bij	€ 6,60
11. Hardinxveld en Giessendam in de Franse Tijd	€ 5,65
12. Café Schalk	€ 5,65
13. 100 jaar boemelen	uitverkocht
14. De Hongerwinter	€ 6,60
15. De Hennepteelt	€ 4,40
16. Het kleine monument in Hardinxveld-Giessendam	€ 5,45
17. Dijken en doorbraken	uitverkocht
18. Aan d'n dijk	uitverkocht
19. Gemeentehuizen van Hardinxveld-Giessendam	€ 2,25
20. Ievers tussen Kaai en Klove...deel I	uitverkocht
21. Aart van Bennekum, kunstenaar	€ 6,80
22. Herinneringen aan oorlogstijd	uitverkocht
23. 100 jaar Nederlandse Protestantenbond	uitverkocht
24. Ievers tussen Kaai en Klove, deel II	€ 6,80
25. Uit de pen van tante	€ 6,80
26. De watersnood van 1953	uitverkocht
27. Schuttevaer en Binnenvaart	uitverkocht
28. De Crisisjaren in Hardinxveld en Giessendam	uitverkocht
29. Vrouwenrecht en liberalisme aan de Merwedijk	€ 6,60
30. De 50ste mei	uitverkocht
31. De samenvoeging van Giessendam en Hardinxveld	€ 8,85
32. C. Baardman, de schrijver en zijn werk	€ 7,95
33. Het Langeveer	€ 6,60
34. De Indiëgangers	€ 12,50
35. 1899-1999 Nieuws van honderd jaar geleden	€ 6,80
36. De Peulenstraat in 1950	uitverkocht
37. Groeten uit Giessendam	€ 8,25
38. De historie van het pand Buitendams 4	€ 6,50
39. Nievers was den dijk echt recht	€ 9,20
40. Groeten uit Boven-Hardinxveld	€ 8,90
41. Kleine zaken van een kleine kerk, Gereformeerden in Hardinxveld	€ 9,80

OVERIGE UITGAVEN:

Het Verleden Nu (fotoboek)	€ 11,35
Buitendams huis-ter-om-op	uitverkocht
Een wandeling door Binnendams	€ 6,80
Van Geslachte tot Geslacht	€ 15,90
Hardinxveld en Giessendam, van vissers- en hoepmakersdorpen naar industriegemeente	uitverkocht
Hardinxveld en de riviervisserij	€ 20,40
Reobothschool 1860-1985	uitverkocht
Van hondekarran en hobbelsbussen	uitverkocht
Anders nog iets (neringdoenden en bedrijven)	€ 2,25
Dr. Aris Graftdijk, Photographie	€ 11,35
Herberg De Zwaan	€ 15,90
Onder ons gezeed	uitverkocht
Het verhaal van de dijk	€ 7,95
Hoeke Doeme?	€ 7,95
DVD dorpsfilm 1953	€ 7,50

UITGAVEN VAN DE STICHTING DORPSBEHOUD

Van boodschappen doen naar winkelen	€ 2,25
Heggen en Steggen (tweede druk)	€ 7,95

ALLE UITGAVEN ZIJN, TENZIJ UITVERKOCHT, VERKRIJGBAAR OP DE VOLGENDE ADRESSEN:

Historisch Informatie Centrum, Buitendams 4, elke zaterdagmorgen van 10.00-12.00 uur
 IJzerwinkel van de heer Coenraads, Buurt 6, Boven-Hardinxveld, tijdens openingstijden winkel.
 Secretariaat Historische Vereniging, Buitendams 77, maandag t/m vrijdag
 Museum De Koperen Knop, dinsdag- t/m vrijdagmiddag 13.00-17.00 uur, zaterdag van 11.00- 17.00 uur.